

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Bakalářská práce

2015

Burešová Kristýna

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra sociologie

Vybraní podnikatelé v Hradci Králové ve 20. století

Bakalářská práce

Autor: Kristýna Burešová

Studijní program: B6703 Sociologie

Studijní obor: Sociologie obecná a empirická

Vedoucí práce: doc. Mgr. Ján Bunčák, Csc.

Hradec Králové, 2015

Zadání bakalářské práce

Autor: Kristýna Burešová

Studium: F12423

Studijní program: B6703 Sociologie

Studijní obor: Sociologie obecná a empirická

Název bakalářské práce: Vybraní podnikatelé v Hradci Králové ve 20. století

Název bakalářské práce A): Selected Industrials in Hradec Králové in 20th Century

Anotace:

Cílem práce je charakteristika úspěšnosti rodinných strategií v mezigeneračním předávání prestižního sociálního postavení. Bakalářská práce je součástí výzkumného projektu Centra pro sociologická studia regionu a města Koloběh elit v českém městě (Hradec Králové). Metodou je analýza rodinných genealogií vybraných představitelů místní elity v Hradci Králové, životního stylu a tradic příslušníků jejich rodin a potomků. Empirické zjišťování bude provedeno metodou řízených rozhovorů s potomky členů místní kulturní, politické a ekonomické elity. Základní literatura: Almond, G. A., Verba, S. (1965). The Civic Culture. Boston, MA: Little, Brown and Comp. Benáček, V., (2006): The Rise of Grand Entrepreneurs in Czechia and Its Contest for Capitalism. Sociologický časopis / Czech Sociological Review 42, 6 Blažek, J., Uhlíř, D. (2002): Teorie regionálního rozvoje. Nástin, kritika, klasifikace, Karolinum: Praha Frič, P. a kol. (2008): Vůdcovství českých elit. Praha: Grada Publishing. Ryšavý, D. (2007) Regionální politické elity? zrod, charakter a důsledky. Sociologický časopis/ Czech Sociological Review 5 Szelenyi, I. - Szelenyi, S. (1995): Circulation or Reproduction of Elites during the Postcommunist Transformation of Eastern Europe: Introduction. Theory and Society, 24 (5) Štaif, J. (2007): Úvod, in: Štaif J. (ed.), Moderní podnikatelské elity: Metody a perspektivy bádání, Praha

Garantující pracoviště: Katedra sociologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: doc. Mgr. Ján Bunčák, CSc.

Oponent: doc. Milan Tuček, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 5.5.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením mého vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 6. 5. 2015.

.....

Anotace:

BUREŠOVÁ, Kristýna. *Vybraní podnikatelé v Hradci Králové v 20.století*
Hradec Králové: Filozofická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2015. 62s.
Bakalářská práce.

Klíčová slova: Podnikatelé, předání statusu, výzkum sociálních elit.

Tato práce se zabývá výzkumem strategií mezigeneračního předávání sociálního statusu rodin významných podnikatelů ve 20.století v Hradci Králové. Metodou je analýza rodinných genealogií vybraných představitelů místní elity v Hradci Králové, životního stylu a tradic příslušníků jejich rodin podle výpovědí žijících potomků. Obsahuje také informace o povolání, vzdělání a zájmech členů elitních rodin. Empirické zjišťování bylo provedeno metodou řízených polostrukturovaných rozhovorů s potomky členů místní kulturní, politické a ekonomické elity, vzorek jsem vybírala účelově. Vybrala jsem si tři významné podniky v Hradci Králové, ve kterých byl ve 20.století rodinný status předán do následující generace. Těmito podniky jsou Autoškola Šlechta s.r.o., Dřevozpracující družstvo Krňovice a Ateliér houslařů Pilařových.

Annotation

BUREŠOVÁ, Kristýna. *Selected industrials in Hradec Králové in 20th Century*. Hradec Králové: Faculty of Philosophy, University of Hradec Králové, 2015, 62 pp. Bachelor Thesis.

Keywords: Entrepreneurs, transfer status, research on social elites.

This work deals with the research strategies of the intergenerational transmission of social status families prominent businessmen of the 20th century in Hradec Kralove method is the analysis of the family genealogies of selected representatives of the local elite in Hradec Králové , lifestyle and traditions of the members of their families and descendants . It also contains information on education , interests , occupation these leaders . An empirical survey was conducted by controlled interviews with descendants of local cultural , political and economic elite sample were chosen purposefully . I chose three major companies in Hradec Kralove with the expected status passing on to future generations in the 20th century . These companies are Autoškola Šlechta s.r.o., Dřevozpracující družstvo Krňovice a Ateliér houslařů Pilařových.

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala panu doc. Mgr. Jánu Bunčákovi, Csc., vedoucímu mé bakalářské práce, za odborné vedení, rady a připomínky, které mi poskytl a které mi pomohly vypracovat tuto práci.

-Obsah-

Úvod	9
1, Stav dosavadního poznání	11
2, Teoretická východiska	
2.1. Elita – pojem	14
2.2. Teorie elit	16
2.3. Vůdcovství elit	18
2.4. Podnikatelské elity v Hradci Králové	20
3, Výzkumné šetření	
3.1. Cíl výzkumu	25
3.2. Výzkumná metoda	26
3.2.1. Sběr dat- Polostrukturovaný rozhovor	26
3.2.2. Výběr respondentů	26
3.3. Postup sběru dat	27
3.3.1. Identifikace s prostředím a respondentem	28
3.3.2. Rozhovor	30
3.4. Zpracování empirických dat	32
3.5. Rodinná genealogie	33
3.5.1. Rodina Šlechtových	34
3.5.2. Rodina Pilařových	35
3.5.3. Rodina Ladýřových	36
4, Výsledky	37
Závěr	60
Seznam použitých zdrojů	62
Přílohy (scénář, strom kódů)	63
Obrázky	63

-Úvod-

Tato bakalářská práce se zabývá strategiemi mezigeneračního předávání sociálního statusu rodin významných podnikatelů ve 20. století v Hradci Králové. Práce obsahuje informace o charakteristických rysech rodin podnikatelů. Nejzákladnějšími rysy jsou: rodinné tradice, životní styl rodiny, práce a povolání členů rodiny, vzdělání a zájmy, materiální standard rodiny, kulturní tradice rodiny, vztah k víře a náboženství, společenský, veřejný a politický život rodiny a jejich členů. Hovoří se i o zapojení těchto osob mimo jejich podnikání. Další důležitou součástí této bakalářské práce je identifikace respondenta v rodinné genealogii. Genealogický výzkum se zabývá otázkami původu sociálního postavení členů rodin a hledá souvislosti mezi sociálním statutem předků a potomků.

Téma ekonomických elit mě zaujalo názvem a chtěla jsem se zároveň dozvědět a nastudovat něco více, i když nikdo nikdy z mé rodiny nepodnikal. Myslím, že částečně v tom bude i odhodlání někdy se pustit do podnikání a hledání, v čem by to u nás bylo možné s tím, co člověk opravdu umí. Zároveň to bude o materiální stránce věci. Nikdo z mé rodiny nikdy nebyl natolik finančně vybaven, aby mohl zažít v jakémkoliv směru podnikat. Bohužel dnes chybí jistota v stabilitu podnikání. Proto jsem si vybrala toto téma, abych zjistila, jak se vlastně začíná a zda lidé taky začínali s úplnou nulou na svém kontě, jestli to tak jde nebo ne a co udělat proto, aby jakékoliv podnikání vydrželo dlouhodobě. Chtěla jsem také nahlédnout do způsobu života podnikatelů, dovědět se, jak se žije v podnikatelské rodině, jaké klady a zápory může podnikání pro rodinu obnášet.

Základním cílem této bakalářské práce je úspěšnost rodinných strategií v mezigeneračním předávání prestižního sociálního postavení. Tato bakalářská práce je součástí výzkumného projektu Centra pro sociologická studia regionu a města Koloběh elit v českém městě (Hradec Králové). Vybrala jsem si tři známé podniky v Hradci Králové: větší podnik je Dřevozpracující družstvo v Malšově Lhotě, které patří pod skanzen v Krňovicích a má dlouholetou tradici v truhlářské výrobě, Ateliér houslařů Pilařových, kde stavějí nové mistrovské nástroje pro zákazníky z celého světa a firmu Šlechta s.r.o., která se zabývá výukou a výcvikem žadatelů o řidičský průkaz.

Metodou zpracování této bakalářské práce je analýza rodinných genealogií předků a žijících členů rodin majitelů nebo provozovatelů těchto podniků, jako i životního stylu a rodinných tradic příslušníků těchto rodin. Informace a údaje jsem získala formou řízených rozhovorů s dostupnými představiteli těchto rodin. Práce je rozdělena na čtyři části. První část popisuje stav dosavadního poznání, tedy to co víme na dané téma z literatury. Druhou částí jsou teoretická východiska, kde se snažím přiblížit sociologickou teorii tématu a vysvětlit základní pojmy, které s ním souvisejí. Třetí částí je popis průběhu výzkumného šetření a zpracování jeho výsledků. Čtvrtou část představuje shrnutí výsledků a formulace závěrů, které bylo možné vyvodit z mého šetření.

1. Stav dosavadního poznání

Systematický výzkum podnikatelů a podnikatelských elit byl zahájen až po roce 1989, dříve museli badatelé, kteří se do těchto výzkumů pustili, čelit velkým omezením. Mezi nejvýznamnější badatele v tomto oboru patří Pavla Horská-Vrbová, která napsala *Problémy a metody hospodářských dějin I. a Historické encyklopedie podnikatelů Čech, Moravy a Slezska ve 20. století*. Tématem se ještě zabýval Václav Průcha s kolektivem, konkrétně hospodářským a sociálním vývojem v letech 1918-1945. Dalším byl Jaroslav Pátek, který se zaměřil na podnikatele v meziválečné éře a Zdeněk Kárník, který byl zaměřený na podnikatele v období první republiky. Za stěžejní dílo v této oblasti považuji knihu, ze které jsem čerpala poznatky, *Moderní podnikatelské elity [2007]*, kterou napsal Jiří Štaif.

Kniha *Moderní podnikatelské elity* je členěna do šesti částí, ve kterých autor vysvětluje metody, koncepty, výhledy nebo integrační výzkumy, etnické, regionální a komunální aspekty a další otázky spojené s podnikatelskými elitami. V první části Jiří Štaif objasňuje základní přístupy k problémům moderních elit. Prvním předpokladem historického bádání je podle autora vymezení tématu, po kterém má následovat vlastní empirický výzkum. Autor také objasňuje některé základní pojmy a procesy, které k tomuto bádání bezpochybně patří. V této části hojně poukazuje na jiné autory, kteří se tímto tématem zabývaly, například P. Bourdieu, který přišel s typologií kapitálů ve společnosti (fyzický, ekonomický, kulturní, sociální, symbolický) a zajišťujících nositelům výhody oproti ostatním. Dalšími autory, kteří jsou v této kapitole hojně citováni, je G. Stimmer a W. Stahl, kteří používali vlastní měřítka elitnosti. V závěru kapitoly J. Štaif shrnul společné východisko všech zkoumání v sedmi ukazatelích elitnosti podnikatelů, které je zapotřebí analyzovat: ukazatel výkonu, ukazatel vůdčí pozice, ukazatel místa v různých společenských sítích, ukazatel tzv.

symbolického kapitálu, ukazatel míry, intenzity a efektů interakcí mezi různými poli společenského dění a míru kontinuity ve formování podnikatelských elit.

V druhé části se zaměřuje na tzv. integrační výzkumy. První pohled, který přímo nesouvisí s tématem podnikatelských elit, přináší M. Pullmann. Zabývá se elitou nikoli podnikatelskou, ale tzv. novou elitou, tedy takovou, která vznikla až ve 20. století. Pullmann na základě výzkumů provedených po roce 1918 dokazuje, že krizové situace nabývají v moderních společnostech zvláštního významu, neboť v takových situacích se v bojích o moc a prestiž utkávají s představiteli tradičních elit osobnosti a skupiny zcela nové. Uvádí příklad socialistického hnutí, ve kterém se nové elity vytvářeli skrze schopnost vyjadřovat zájmy a postoje těch sociálních uskupení, které je již v průběhu krize prosadili a skrze jejich realizaci v politickém rozhodování.

V třetí části knihy nás seznamuje se stavem slovenské histografie zkoumající problematiku hospodářských elit, dále podnikáním a podnikatelstvem v procesu urbanizace v druhé polovině 19. století nebo v procesu budování moderní městské infrastruktury. Asi jedním z nejzajímavějších příspěvků je článek M. Vojáčka, který píše o osobnosti staročeského politika a majitele velkostatků Maleč a Modletín F. L. Riegera a jeho vztahu k podnikatelským elitám. Vojáčkův článek je zejména přínosným pro seznámení čtenářů s vlastní metodologií výzkumu a využitím teoretických východisek. Zařazení Vojáčkova článku právě do třetí části knihy souvisí nejen s místem, kde Rieger podnikal, ale souvisí i se závěrem, ke kterému autor dospěl. „Vůdce národa“ F. L. Rieger, který dával zájmům svého národa přednost před vlastními podnikatelskými zájmy, celý svůj život se snažil pozvednout svůj národ, tak i region ve kterém podnikal.“

Čtvrtá část knihy se zabývá kvalitativními přístupy. Nejdůležitější jsou příspěvky Víta Běliče, Lenky Burgerové a Barbory Štolleové. Bělič opisuje vytváření základů relační databáze, kdežto Burgerová a Štolleová využívají tuto databázi pro své vlastní výzkumy. Lenka Burgerová se věnuje výzkumu židovských podnikatelských elit v Teplicích –Šanově v letech 1938- 1945 a Barbora Štolleová se věnuje bádání manažerských elit v dobách okupace.

V páté části se Jiří Štaif zabývá oborovými aspekty a snaží se zachytit struktury v hospodářských a technických oborech. Příspěvky v této části se zabývají elitami, které jsou aktivní v konkrétních oblastech.

Šestá a závěrečná část knihy se zabývá směrem a metodami dalšího bádání , kde přispěli doktorandi Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

Charakteristickým je precizní výčet pramenů a vymezení tezí badatelského zájmu. Ze zmíněných autorů se vymyká článek Jakuba Machka, který píše o odlišných úhlech pohledů na problematiku. Jako jediný ze všech přispěvatelů se zaměřuje na úvahy podnikatelských elit na téma široké veřejnosti. Ohledně výčtu kapitol jsem částečně čerpala z *Moderní podnikatelské elity (Recenze)* [2007] , kterou vytvořili Pavla Kreuzigerová a Marek Škorvaga.

U moderních podnikatelských elit je třeba vzít v úvahu, že jde o vůdčí představitele, resp. hlavní vlastníky, popřípadě podílníky významných rodinných firem, akciových společností a družstev, jakož u jejich vrcholové řídicí pracovníky ve sféře výroby, obchodu, finančnictví a služeb. K nim lze za jistých okolností zařadit vlivné národohospodářské i osoby schopné podávat zásadní expertizy hospodářského charakteru. Jejich společným znakem je požívání vysoké prestiže a rozhodující vliv nejen na běžná, nýbrž i na zásadní rozhodnutí.

V tomto ohledu jsou aktivním hospodářským činitelem na rozdíl od množiny všech hospodářských elit, v nichž mohou být i v moderních společnostech rozdílně zastoupeni ekonomicky pasivní vlastníci realit, rent či jiných kapitálových výnosů.

K tomu Štaif jen připomíná, že mezi podnikatelskou elitu nelze počítat jen kapitalisty-vlastníky, nýbrž i kapitalisty- zaměstnance, tj. v dnešní terminologii řídicí manažery. Jistý metodologický problém, spatřuji v přesném významovém odlišení všech moderních podnikatelů či podnikatelské buržoazie od jejich vůdčích elit. Další z klíčových problémů takto pojatého výzkumu vidím v jeho konceptualizaci v multietnickém prostředí, jímž české země ve zkoumané době nepochybně byly. Navíc v nich vznikla moderním historickým vývojem německá a česká národní společnost, vůči níž se muselo nakonec nějak vymezit i obyvatelstvo židovského původu, z něhož, jak je ostatně velmi dobře známo, pocházela řada zdatných moderních podnikatelů.

2. Teoretická východiska

2.1. Elita- pojem

Elita (z latinského eligere = vybírat, vyvolit) bývá vyložena jako společenskovědní termín, označující kategorii osob, které v určitém systému mají vedoucí nebo jinou důležitou úlohu, a to díky svým individuálním vlastnostem, profesionálním kvalitám či postavení. Koncem 18. a počátkem 19. století začal být používán pro vysoce postavené společenské skupiny. Předpoklady pro definování elity jako výlučné sociální skupiny či skupiny „nejlepších“ tvořících vládu, existovaly již ve starověké filosofii, především v díle Platónově. Teorie elit vycházejí z toho, že lidé jsou biologicky i psychologicky nerovni. Tato přirozená nerovnost je základem nerovnosti společenské, která je také přirozená. Důsledkem je hierarchické rozvrstvení každé společnosti. Hlavním činitelem hierarchických vrstev je moc.

Společnost dělí na dvě základní části: 1, vládnoucí třídu, tj. elitu, 2, ovládanou třídu, tj. non-elitu.

Obecně se tedy tento pojem vztahuje k úzké skupině těch nejlepších v určitém sociálním prostředí. Hovoří se o kulturní, politické a vzdělanostní elitě, o elitách nejrůznějších prostředí (umělecká, právníká), ale také o elitách jednotlivých společenských tříd a vrstev. V souvislosti s úvahami o stratifikačním systému moderní společnosti bývá obecně za elitu označována úzká vrstva lidí, kteří mají zároveň nejvyšší moc, největší majetek i prestiž. Bývá často ztotožňována s tzv. mocenskou elitou. Významem a úlohou elit ve společnosti se zabývají různé teorie v rámci sociologie mocenských vztahů (sociologie politiky).

Většina teoretiků elit dokazuje, že elity si udržují své dominantní postavení prostřednictvím kombinace nátlaku a manipulace.

Elity také ovšem vládou velkou mocí, ale přesto si nejsou vždy své postavení schopni udržet. Pád elity se obvykle vysvětluje selháním politické obratnosti či politické vůle. Běžným vysvětlením je, že elita může být čím dál uzavřenější a nemusí se jí zdařit otevřít se novým ideám. Hodnoty a priority elity, tak narážejí na hodnoty a priority společnosti jako celku.

2.2. Teorie elity

Teorie elity, které vznikly koncem 19. století v koncepcích Moscových, Paretových, Nietzscheových, dělí společnost na ty, kteří vládou, a na ty, jimž je vládnuto. Základní zákon společenského vývoje. Platon, Aristoteles, scholastikové i reformační ideologové, renesance s výjimkou Machiavelliho, Kant, Hegel - ti všichni znají tento fakt, který je u nich součástí celkového názoru na svět, ale nečiní z něj jádro koncepce.

Mezi hlavní představitele této koncepce můžeme zařadit Moscu, Pareta a Nietzscheho. Mosca a Pareto položili základ k teorii mocenské elity a jejich myšlenky nastolovaly otázku vztahu demokracie a elity.

Mosca tvrdí, že lidská společnost nemůže nikdy fungovat bez politické organizace, která se neobejde bez nerovnosti moci. Odtud vyvozuje, že vždy existují dvě třídy lidí - třídy vládnoucích a ovládaných. I v „demokracii“ vládne menšina vlivných a mocných. Mosca konstatuje „*organizovanou minoritu boháčů*“, jejíž vliv činí z demokracie záležitost naprosto formální: „*bohatství produkuje politickou moc právě tak, jako politická moc produkovala bohatství*“. Záruku relativní svobody a civilizace vidí v tom, že svobodný boj sil znemožní, aby převládla jedna síla a despoticky vnutila celé společnosti svůj princip.

U Pareta je pojem elity chápán v širším významu nežli pouze jako výraz pro označení politicky vládnoucí třídy. Jeho pojetí elit je výkonové. Ve všech oblastech společenského života totiž existuje elita, což jsou ti nejschopnější v různých sférách činnosti.

Pareto však rozlišuje důležité a méně důležité elity a za nejvýznamnější považuje politickou elitu. Strukturu společnosti popisuje jako pyramidu, kde špičku tvoří politicky vládnoucí elita, uprostřed je široká střední vrstva průměrně nadaných a nejnižší stojí velká masa politicky nekvalifikovaných. Elita jako politicky vládnoucí vrstva je sice nejschopnější vrstva, avšak schopnost je míněna pouze jako schopnost vládnout, mít moc, dosáhnout jí jakýmkoli prostředky. Povaha a struktura společnosti je podmíněna strukturou svobodné konkurence na trhu, vítězí ti nejschopnější, kteří se ujímají vlády, zatímco stará elita odpadá a je nahrazována novou elitou.

Stěžejním dílem, které definuje termín elity v ryze sociologickém chápání je *Mocenská elita* [1966], kterou napsal známý americký sociolog Charles Wright Mills. Mills mapoval vývoj elity v americké společnosti od poloviny 19. století do poloviny 20. století. Definici elity spojuje s hierarchiemi institucí. Základnou mocí, bohatstvím a prestižem jsou podle Millsa nejvyšší pozice ve velkých institucích v oblasti ekonomické, politické a vojenské. Všechny tři systémy se prolínají, kompaktnost vzniklého trojúhelníku moci chápe Mills jako ohrožení demokracie v USA. Jinými slovy, elitu tvoří lidé, kteří zaujímají pozice, které umožňují rozhodování o otázkách celostátního významu.

Významným dílem o sociální elitě v české odborné literatuře je *Teorie elity a problém elity* [1994] od Miroslava Jodla. Tato kniha uvádí přehledný výčet okolností vzniku elity, dále různé pohledy na problematiku elit. M. Jodl ve své knize popisuje přístupy hlavních představitelů, kteří se tímto tématem elit zabývali. Autor použil takzvanou historickou metodu, kde sledoval problematiku elit v širokém historickém kontextu.

2.3. Vůdcovství elit

Další otázkou je téma vůdcovství elit a zabývá se jím kniha *Vůdcovství elit* [2008], kterou napsal a zpracoval Pavol Frič a kol. Myslím, že vůdcovství elit je jedním z nejdůležitějších bodů této bakalářské práce, jak po stránce vysvětlování, tak k pochopení celého předání podnikatelského statusu a jeho průběhu.

Jedním z cílů této knihy je snaha navrátit pojem vůdce a vůdcovství do naší společnosti a vědy. Dalším cílem je seznámení s přístupy k vůdcovství, které akceptuje většina autorů zabývajících se tímto tématem. Pavol Frič a jeho kolegové se snaží s pojmem vůdcovství vypořádat v čtyřech kapitolách, přičemž v první kapitole se věnuje analýze literatury a členění problematiky. V knize je i přehledným způsobem vysvětlen rozdíl mezi starými a novými přístupy zkoumání vztahu vůdců a následovníků.

Vůdcovství je zpravidla nahlíženo z perspektivy, kdy podmínkou úspěšného vůdcovství je následování vůdců vedenými - následovníky. Týká se především toho, jakými způsoby vůdcové vytvářejí a šíří svoje názory, postoje a vize, jak jsou inovativní a jak přesvědčují své následovníky. Z hlediska následovníků jde především o důvody podřizování svým vůdcům, jak vybírají své vůdce a jaké jednání preferují jako následovníci. Existuje samozřejmě vícero typů vůdců a základním kritériem je velikost vedených skupin. První typ tedy představují političtí vůdcové, kteří působí v rozsahu celé společnosti a kteří jsou svým následovníkům osobně vzdáleni. Druhý typ vůdců naopak působí v malých skupinách, organizacích nebo týmech jsou se svými následovníky v každodenním kontaktu. Mezi základní povinnosti následovníků v demokratickém systému patří kritické zkoumání vůdcovství, protože udělovat a odejímat vůdcovství je neodmyslitelnou součástí role následovníka.

Základní rozměr vztahu mezi vůdci a následovníky autoři spatřují v mocenské, normativní a sociální rovině, kde je uveden postřeh T. Parsonse, který byl formulován do jednoduchého přísloví „kdo má moc, má i zodpovědnost“.

Jedním s dalších pojmů k tomuto tématu je charismatický vůdce. První kdo použil pojem charisma jako teoretický koncept, byl Rudolph Sohm, německý teoretik práva. Pokud byl někdo obdarován charismatem, nebylo pochyb o jeho povolání do života v podobě služby druhým. O trvalé spojení těchto dvou pojmů (charisma a vůdcovství) se zasloužil v první polovině dvacátého století Max Weber, který se zabýval analýzou vůdcovství v různých sférách moderní společnosti. V souladu se svou typologií rozlišil tři ideální typy vůdcovství, první typ je tradiční vůdce, který se opírá o autoritu tradičních pravidel následnictví, druhým typem je byrokratický vůdce a ten se chová racionálně, podle platných pravidel a třetí typ je charismatický vůdce, který je ve společnosti zakotven spíše emocionálně, rozhoduje se podle toho, jak cítí své poslání ve společnosti. Často se takový vůdce dostává do sporu s běžným racionálním uvažováním. Charismatictí vůdci nepatří obvykle ke společenské elitě, na rozdíl od ostatních vůdců jsou to spíše vůdci plebejští, kteří se vynoří z okraje společnosti.

2.4. Podnikatelské elity v Hradci Králové

V této kapitole bych ráda představila dva nejvýznamnější podnikatele a jejich firmy, které se zasloužili o rozkvět Hradce Králové ve 20. století a jsou považovány za podnikatelské elity tohoto města. Jako první bych představila firmu Petrof, spol. s.r.o., kde se vyrábějí klavíry a pianina a vyvážejí se po celé Evropě a jako další jsou Novákovy garáže. Čerpala jsem z knihy *Historie a současnost podnikání v Hradci Králové* [1998], kterou napsal Jiří Němeček.

Začneme tedy firmou Petrof, spol. s.r.o. a jejím zakladatelem Antonínem Petrofem.

Antonín Petrof se narodil 8. září roku 1839 v Hradci Králové. Byl českým podnikatelem a taktéž zakladatelem firmy Petrof. Antonín Petrof se začal učit ve Vídni stavět klavíry tzv. stavitelem klavírů, o 7 let později Petrof sestaví svůj první koncertní klavír. V roce 1865 Antonín Petrof přeměruje otcovu truhlářskou dílnu, na dílnu klavírnickou na starém městě za katedrálou Sv. Ducha v Hradci Králové. Rakousko- Uherská bitva u Hradce Králové přerušila výrobu. O 9 let později byla firma přestěhována na dnešní místo, což je na okraji Hradce v ulici Brněnská, tudíž směrem na Brno. V roce 1883 zavedl kromě klavírů výrobu pianin a o pár let později začal vývoz nástrojů do ciziny. Antonín Petrof byl císařem jmenován dvorním továrníkem pian Rakousko- Uherska a tajným radou. Oba tituly přešly na syny, kteří touto dobou už ve firmě pracovali. V roce 1915 manželé Petrofovi umírají.

V roce 1948 byla firma zestátněna, ale vzniká Továrna piana a varhany, která ale nese stále jméno Petrof. V roce 1991 nastal návrat rodiny Petrofových po 40. letech do továrny. V tuto dobu nastoupila již 4. generace do čela velké firmy. Roku 2001 proběhl nástup již 5. generace Petrofových, kterým továrna PETROF, spol. s.r.o. plně patří až dodnes. Prezidentkou této společnosti se stala Zuzana Ceralová Petrofová praprapravnučka Antonína Petrofa.

Obr. č. 1.1- **Antonín Petrof**

Další známou firmou nebo snad budovou v Hradci Králové už jsou po desítky let Novákovy garáže, které postavil Ing. Jaroslav Novák.

Po první světové válce se v zemi rozrůstali výstavby garáží, jak individuální tak hromadné. Hradec Králové jako rychle rozvíjející se město a křižovatka silničních dopravních cest patřil k zakladatelům v této oblasti. V roce 1910 přichází Jaroslav Novák s myšlenkou vystavět ve městě garáže. Garáže byli jednopatrové, kde průčelí bylo rozděleno na tři části. Ve střední části byla kachlová mozaika znázorňující otevřené osobní auto, kde za volantem sedí řidič s černou maskou na očích a za ním dáma s širokým kloboukem a vlající šerpou. Tato mozaika byla zachráněna při bourání garáží na počátku sedmdesátých let a byla instalována do Národního technického muzea v Praze.

Prudký nárůst automobilismu na přelomu dvacátých a třicátých let přivedl Ing. Jaroslava Nováka k myšlence vystavět moderní patrové garáže a v nich poskytovat potřebné služby (servis, umývárna vozů) pro automobilisty. Název těchto garáží byl Palace garage a otevřeny byly jedenáctého prosince 1932. Dispozice byla provedena tak, že v patrech byla jednotlivá stání oddělená drátěným pletivem a patra byla spojena výjezdni rampou v obou směrech. Při výjezdu z garáží byly umístěny dvě čerpací stanice. Plná kapacita garáží byla 150 osobních vozidel. Za zmínku stojí, že v době, kdy byly garáže otevřeny v královehradeckém okrese bylo evidováno 150 aut. Za druhé světové války vedl firmu František Cimr, který byl u svého tchána před válkou prokuristou. Poválečný slibný rozvoj firmy byl ukončen znárodněním této známé firmy, a to se zpětnou platností k roku 1948. Za tu dobu se v objektu vystřídal několik firem. Po listopadu 1989 začala složitá restituční jednání.

Dnes je firma společností s ručením omezeným a garáže slouží všem účelům, pro které byli před několika lety vybudovány. Ovšem dnešní název firmy je Palace Hradec Králové, s.r.o. Jednateli firmy jsou paní Jaroslava Čechová a pan Jiří Cimr, vnuci zakladatele.

Obr. č. 1.2- Novákovy garáže- Palace garage

3, Výzkumné šetření

3.1. Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu je posouzení úspěšnosti rodinných strategií pro mezigenerační předávání prestižního sociálního postavení v rodinách významných hradeckých podnikatelů ve 20. století.

Pro dosažení tohoto cíle je zapotřebí:

- 1, Zjistit charakteristické vlastnosti každé rodiny a osobní vlastnosti jejich členů;
- 2, Zjistit, jaké byly sociální vazby prvního nositele elitní pozice v rodně (jak probíhal jeho společenský život);
- 3, Zjistit velikost sociálního vlivu a možnosti rodiny;

Základní výzkumnou otázkou je, do jaké míry byly úspěšné strategie předávání sociálního postavení v rodinách významných podnikatelů ve 20. století. Pro posouzení této úspěšnosti jsem zvolila odpovědi na otázky:

- 1, Jakou roli v jejich životě hraje rodina?
- 2, Jak poznamenalo jejich sociální postavení mezilidské vztahy a společenský život?
- 3, Jakou možnost měla rodina na jejich vzdělání k budoucímu povolání?

3.2. Výzkumná metoda

Výzkumnou metodou je analýza rodinných genealogií, rodinných tradic, životní úrovní, koníčků a životního stylu rodin. Tento výzkum je tedy dělen do dvou částí. V první části se zabývám již zmíněnou rodinnou genealogií tří rodin, které jsem si vybrala k mému výzkumu. V druhé části popisují provedení polostrukturovaných rozhovorů s představiteli rodin.

3.2.1. Sběr dat- Polostrukturovaný rozhovor

Pro své empirické šetření jsem si zvolila kvalitativní metodu sběru dat, které jsem prováděla pomocí polostrukturovaných rozhovorů. Nezbytnou součástí jsou i pro tento typ rozhovoru terénní poznámky, které jsem si zapisovala v průběhu rozhovoru.

3.2.2. Výběr respondentů

Výběr respondentů jsem zahájila hledáním v populaci královehradeckých podnikatelských elit, které působili v Hradci Králové ve 20. století. Vybrala jsem rodiny Pilařových, Zárubových a Šlechtových. Výběr těchto rodin nebyl vůbec jednoduchý. Snažila jsem se oslovit ty nejznámější podnikatele v Hradci Králové, jako například rodinu Petrofových, ale bohužel na mě neměli čas. Hledání pro mě bylo opravdu náročné, protože neznám v Hradci Králové ani jednoho podnikatele, který by mohl mít na někoho kontakt nebo známost. Hodně jsem hledala v knihách, internetu a poté na ně sháněla kontakty. Oslovila jsem opravdu hodně lidí a jsem ráda, že jsem to takto zvládla a dala dohromady tři respondenty.

3.3. Postup sběru dat

Sběr dat proběhl kvalitativní metodou prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami, která jsem měla předem připravené. Ohledně kvalitativních výzkumů jsem použila knihu *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace* [2012] od Jana Hendla. Rozhovory s příslušníky rodin Pilařových, Šlechtových a Zárubových byly v tradičním typu, a to jeden tazatel a jeden respondent. Podoba rozhovorů v jednotlivých rodinách se ničím nelišila.

Scénář rozhovoru, podle kterého jsem se řídila, jsem měla už předem vytvořený. V samotném scénáři se nacházelo devět hlavních částí. Pod každou hlavní částí byli vytvořeny další výzkumné otázky, které se dané části úzce týkali. Hlavní části se zaměřují na rodinu a rodinné tradice, životní styl rodiny, práci a povolání nejvýznamnějšího člena rodiny, vzdělání a koníčky nejvýznamnějšího člena, životní úroveň a materiální standard rodiny, vztah ke kultuře, společenský a politický život jejích členů, způsob odměňování a kárání a vztah k víře. Scénář rozhovoru je uveden v příloze.

3.3.1. Identifikace s prostředím a respondentem

V den domluveného setkání jsem byla vždy trochu nervózní, už jen z toho, zda lidé, s kterými se setkám, budou milí a vstřícní. Trochu jsem se bála, že budou nesympatičtí a neochotní, ale to jsem naštěstí měla špatné představy.

Nejdříve jsem se samozřejmě seznámila s prostředím, ve kterém jsme se s respondentem setkali. V této části sběru dat nebyl absolutně žádný problém. Seznamování s prostředím šlo velmi rychle, protože v rodinách respondentů mě velmi pěkně uvítali. Už z tohoto začátku jsem měla dobrý pocit a opadla ze mě většina nervozity, se kterou jsem šla na domluvený rozhovor.

S příslušníky rodin jsem rozhovory dělala v jejich známém prostředí. S paní Šlechtovou to bylo v její kanceláři, odkud vede autoškolu. Bylo tam sice mnoho papírů, ale útulně zařízené. S panem Zárubou představitelem za rodinu Ladýřových jsem se setkala u nich v krásném skanzenu v Krňovicích nedaleko Hradce Králové. Všude kolem krásná příroda, také mě přivítal jejich hlídací pes ve skanzenu, krásný švýcarský ovčák. S panem Pilařem jsme se setkali u nich v ateliéru, kde vznikají ty nejlepší kousky. Jejich ateliér je zároveň jejich domovem. Mají vše v jednom domě, ateliér se nachází ve spodní části domu, kde mě Tomáš Pilař uvítal v jejich přijímací hale ateliéru. Všude kolem bylo mnoho vystavených houslí a dalších předmětů související s houslařstvím. Prostředí bylo hezké a útulné.

Samotná identifikace s respondentem v jejich prostředí už nebylo žádným problémem. Zajímalo mě konkrétně pět hlavních informací o respondentovy, s kterým jsem dělala rozhovor. Těmito pěti informacemi byli: jméno, pohlaví, věk, povolání a příslušnost k elitní rodině.

Respondent	Pohlaví	Věk	Povolání	Rodina
Zdeňka Šlechtová	žena	46	Administrativní pracovnice + uklízečka	Šlechtovi
Ing. Adam Záruba	muž	37	Zastupitel města Hradec Králové + provozovatel skanzenu v Krňovicích	Ladýřovi
Tomáš Pilař	muž	61	Houslař	Pilařovi

3.3.2. Rozhovor

Jak už jsem psala, rozhovory byli provedeny tři. Před každým rozhovorem jsem byla trochu nervózní, z důvodu jaké poznám lidi, ale naštěstí hned po příchodu do dveří a podáním ruky s dotyčnou osobou, to ze mě všechno opadlo. Rozvory jsem nahrávala na mobilní diktafon, abych lépe mohla zpracovat nahraná data. Provádění rozhovoru pomocí diktafonu nám slouží i k tomu abychom věděli, jak daný člověk reaguje na položené otázky, zda jsou mu příjemné nebo ne, jestli na ně chce odpovídat nebo ne. Jestli se u rozhovoru cítí dobře a projevu to tím, že se například směje a tak dále. Sledujeme i jak respondent formuluje své věty, zda na příklad používá hodně citově zbarvených slov.

Scénář rozhovoru byl velmi obsáhlý, nachází se v něm devět témat, které se zabývají již několikrát zmiňovanými okruhy. Každé téma má pod sebou ještě několik dalších otázek, které každé dané téma rozvíjí do dalšího rozhovoru. S respondenty jsem strávila poměrně dost času. Otevřené otázky zajistili to, že respondenti neodpovídali jednoslovnými odpověďmi ano-ne. Chtěla jsem, ať se těchto odpovědí vyvarují a dala jsem jim široký prostor pro obsáhlé a podrobné odpovědi. U některých otázek odpovídali opravdu podrobně a u některých méně podrobněji. Ovšem rozhovory nesou i negativní vliv a to v tom, že respondenti například měli podobné odpovědi u některých otázek, tudíž byli hodně podobné. Někdy se stalo, že trochu upustili od tématu otázky a odpovídali na něco jiného nebo odpověď přiřadili nakonec k jiné otázce.

Časově rozhovor vyšel vždy přibližně na 45 minut, ale s respondenty jsem vždy strávila o něco více času, asi hodinu a půl, protože byli moc milý a pohostinní. Většinou jsme se začali bavit i o jiných věcech, které nesouviseli s mým výzkumem, například o věcech běžného života. Toto vidím jako náladu, která byla velice příjemná, protože mezi námi nastal, troufám si tvrdit přátelská atmosféra. Tuto atmosféru vidím jako velice přínosnou, z důvodu toho, že jsme nebyli nijak svázaní, ale naopak nás to příjemně uvolnilo, do dalších minut našeho rozhovoru. Musím uznat, že rozhovory se zkušenými a známými lidmi v Hradci Králové mě velice obohatili a příjemně překvapili.

Poté co jsem měla všechny rozhovory s respondenty zaznamenané, tak jsem začala rozhovory přepisovat. Přepisování bylo asi na celé práci jedna z nejtěžších prací. Samotný jeden přepis rozhovoru trval asi dvě hodiny.

3.4. Zpracování empirických dat

Zpracování empirických dat probíhalo kvalitativní analýzou dat, která je hlavní fází procesu ke zpracování těchto dat. Kódování dat proběhlo v programu MAXQDA.

V první fázi kódování jsem postupně ztotožnila hlavní témata. Poté jsem přiřadila k výpovědím kódy, které se vztahují k hlavním tématům. Kódování jednoho rozhovoru trvalo asi stejně jako samotný přepis, to je asi dvě až tři hodiny. U kódování se člověk musí hodně soustředit aby konečný výsledek byl co nejefektivnější. Ovšem kódování dat je základním nástrojem a zároveň je počátečním krokem analýzy dat. Kódování bývá většinou subjektivní, protože bývá ovlivněno našimi východisky.

Samotný program MAXQDA je softwarový program, určený pro kvalitativní a smíšené metody. Umožňuje vygenerovat strom kódů. Strom kódů je seznam všech vygenerovaných kódů z rozhovoru. Jeden takový strom kódů přikládám do přílohy. Tento program dokáže ulehčit práci i maličkostmi, které uvnitř najdeme. Například od sebe rozpoznat odpovědi barevnými výplněmi nebo si psát přímo k potřebným informacím poznámky. MAXQDA se od jiných programů pro kvalitativní výzkum liší vysokou výkonností a stabilitou.

V konečné fázi kódování jsem hledala vztahy mezi skupinami kódů a jednotlivými kódy. Výsledkem je spojení skupin a konceptů do teorie.

3.5. Rodinná genealogie

Rodinné genealogie jsou jedním z předpokládaných cílů této práce. Většinu informací jsem získala přímo od respondentů a malou část jsem dohledávala z různých zdrojů. Tyto genealogie jsou zpracovány do tří částí podle počtu respondentů. Rodinné genealogie vystihují historické okamžiky rodin, které se zasloužili o ovlivnění těchto rodin.

Při analýze rodinných genealogií mě u jednotlivých členů zajímají tyto věci:

Rok narození,

rok úmrtí,

místo narození,

místo úmrtí,

manžel/ka ,

povolání,

potomstvo,

3.5.1. Rodina Šlechtových

Mojí první respondentkou byla paní Zdena Šlechtová (45let) narozena v Hradci Králové. Většinu informací o jejich rodinně jsem získala prostřednictvím paní Šlechtové, protože jsme se bavili o jejich podniku, který byl založen jejím manželem Bohuslavem Šlechtou a to v roce 1991. Je to tedy jejich prací už 23 let a stále se drží na výsluní hradeckých autoškol.

Jak už jsem psala, autoškolu založil manžel paní Zdeny Bohuslav Šlechta. V roce 1991 založil autoškolu jako fyzická osoba pod názvem Autoškola Bohuslav Šlechta. V roce 2000 se rozhodl založit firmu s ručeným omezením, takže od té doby nese název Autoškola Šlechta s.r.o. Ovšem pan Bohuslav Šlechta nemá jen jednu tuto společnost a věnuje se dalším záležitostem a na autoškolu už nezbývalo tolik času, a proto přenechal její vedení na manželce.

Paní Zdena Šlechtová je usměvavá a moc milá paní. Převzala autoškolu po svém manželovi v roce 2007, takže už v autoškole pracuje osm let. Úplně původním povoláním je paní Zdena účetní, ale dnes pracuje v autoškole jako administrativní pracovnice a někdy jako uklízečka, když je potřeba uklidit v kanceláři nebo jiné prostory autoškoly. Když nastoupila do autoškoly musela si udělat kurz na učitele v autoškole, ze začátku vyučovala žáky a vedla je k úspěšnému absolvování řídičských průkazů, ale postupem času jí tato práce přestala bavit a práce jí s žáky nenaplňovala, a tak raději šla do kanceláře k administrativní práci, kde jí práce mnohem více vyhovuje. Dnes pokud vypadne učitel, třeba z důvodu nemoci nebo jiného důvodu, tak si do toho auta jako učitel „musí sednout“ jak říká.

3.5.2. Rodina Pilařových

Dalším respondentem byl Tomáš Pilař, který pochází z rodiny houslařů z Hradce Králové. Narodil se roku 1954. Tomáš Pilař je už třetí generací, která se zabývá výrobou houslí. Tomáš se vyučil u svého otce Vladimíra Pilaře v letech 1969 – 1973. Velmi přínosný byl pro něj i vliv dědy Karla Pilaře, který v té době ještě restauroval mnoho vzácných nástrojů. Po vojenské službě v roce 1975 úspěšně vykonal aprobační zkoušku do Kruhu umělců houslařů a začal pracovat samostatně v rodinném atelieru. Stavěl především nové nástroje pro mladé interprety nastupující generace. Rád staví nástroje pro mladé umělce, kteří, bez předsudků, si novým nástrojům dobře přivykají. Interpreti oceňují vysoký a stálý zvukový standard jeho nástrojů, kterého dociluje využíváním nejmodernějších akustických poznatků při ladění desek a přizpůsobováním konstrukce nástrojů individuálním vlastnostem používaného materiálu. Velmi důležité jsou dlouholeté zkušenosti 3 generací rodiny Pilařů, vyvinutý cit pro dřevo a jeho potřeby pro akustické uplatnění. Důležitou roli pro zvuk nástroje hraje také lak, který dá tónu kulatost, měkkost a kulturu. Tomáš Pilař staví housle na přání zákazníka podle modelu Stradivari nebo Guarneri. Tomáš Pilař vyučil dceru Šárku, která od roku 1998 staví samostatně nástroje v rodinném atelieru. Používá stejných modelů a pracovních postupů jako její otec.

Ovšem zakladatelem hradecké větve houslařského rodu byl dědeček Karel Pilař, který se narodil 30. října 1899 ve Staré Pace v Podkrkonoší a stal se jedním z mnoha reprezentantů Krkonošské houslařské školy, kteří se na počátku století proslavili v celé Evropě. Jako své působiště si vybral Hradec Králové, který leží v jeho rodném kraji. Velmi brzy se stal úspěšným restaurátorem, vyhledávaným nejpřednějšími koncertními umělci. Sám postavil 200 nových nástrojů.

Jako znalec byl ctěn pro svoji serióznost a korektnost. Díky jeho pracovitosti, poctivosti a vitalitě do pozdního věku bylo pro budoucí generace zachráněno mnoho vzácných a cenných nástrojů. Karel Pilař vyučil svého syna Vladimíra a silně ovlivnil i svého vnuka Tomáše v jeho začátcích. Pro své lidské vlastnosti byl nesmírně oblíbenou a ctěnou osobností. Zemřel roku 1985 v Hradci Králové.

Otec Vladimír Pilař se narodil v Hradci Králové 20. dubna 1926, vlastně dva roky po založení samostatného houslařského ateliéru otcem Karlem. Vyrůstal v dílně na Dukelské třídě a studoval houslovou hru a v roce 1945 složil tovaryšské zkoušky. Mimo stavby nástrojů provedl řadu komplikovaných restaurátorských zásahů. Od roku 1959 byl členem Kruhu umělců houslařů. Jeho nástroje jsou ve více než 25 zemích světa včetně státních sbírek a prestižních kolekcí. Přijetím mnoha stážistů vychoval špičkové pokračovatele české houslařské školy a někteří zahraniční stážisté bezprostředně po studijním pobytu v Ateliéru Pilařů slavili velké úspěchy v mezinárodních soutěžích. Zemřel v Hradci Králové roku 2008.

3.5.3. Rodina Ladýřových

Dřevozpracující družstvo je soukromou rodinnou firmou, která vznikla v roce 1994. Ovšem navazuje na prvorepublikové truhlářství Karla Ladýře, jemuž byla jeho provozovna znárodněna. Po roce 1989 byla po proběhlých restitucích rodině vrácena zničená prázdná budova původních dílen. Z původního vybavení se nedochovalo vůbec nic. Veškeré práce začínali prakticky od nuly.

Již před tím se rodinní příslušníci věnovali práci pro ochranu přírody jako členové ZO ČSOP Orlice. Po roce 1989 se v rámci ZO ČSOP Orlice rozvinula i dřevovýroba a truhlářství. Vlastní Dřevozpracující družstvo vzniklo oddělením od Českého svazu ochránců přírody - ZO "Orlice".

Důvod tohoto kroku byl jednoduchý - nutnost oddělit podnikatelské aktivity, přímo nesouvisející s ochranou přírody, od neziskové organizace z rozhodnutí jejího sněmu. Dřevozpracující družstvo i nadále s Českým svazem ochránců přírody úzce spolupracuje nejen při realizaci a provozu Podorlického skanzenu v Krňovicích. Firma používá ekologicky šetrné postupy výroby a zpracovává obnovitelné materiály. Jejich výrobky jsou zhotoveny z masivního dřeva.

4. Výsledky

V této poslední kapitole vypracovávám výsledky vzniklé z mého šetření. Po celou dobu šetření jsem vycházela z kvalitativní analýzy dat, tedy z rozhovorů, které jsem okódovala. Tato kapitola bude rozdělena do devíti částí podle daných okruhů, které jsem měla připravené k jednotlivým rozhovorům.

Téma 1: Rodina a rodinné tradice

V tomto prvním okruhu otázek jsem se zaměřila na jejich rodinu a rodinné tradice. Například jak by charakterizovali rodinu svého původu, co bylo pro jejich rodinu charakteristické. Co je pro ně rodinnou tradicí a kdo je pro rodinu hlavním představitelem, tedy tím elitním členem. Další otázkou v tomto tématu jsem se ptala zda se tato tradice přenesla v rodinně do dnešního života respondenta. Poslední otázkou v tomto okruhu je, zda se někdo mladší stal nebo stane dědicem rodinných tradic.

Pilařovi:

Pan Tomáš Pilař se k charakteristice své rodiny vyjádřil takto: „*No charakteristický bylo to zaujetí pro tu práci. Vlastně jak dědeček tak otec všechno přizpůsobovali tomu rozvoji té práce ve firmě. Dědeček před tou válkou, měl prodej, krámek měl i učně a měl i nějaký ty pomocníky. Po válce to už moc nešlo. Byli jsme vůbec rádi, že můžeme pracovat, takže tatínek, jak byla příležitost, tak se účastnil všech soutěží houslařských, sbíral zkušenosti kde se dalo a dokázal to co dědeček vybudoval tady v regionu, tak táta dokázal prosadit díky úspěchu v těch soutěžích, vlastně v celým světě. Stavěl nástroje do celého světa a samozřejmě to bez toho zaujetí bez toho eutuziasmu nelze. Takže se to víceméně vše točí kolem té práce v houslařství.*“

Z našeho rozhovoru také vyplynulo, že hlavním představitelem rodinné tradice je Karel Pilař, dědeček mého respondenta. Karel Pilař pocházel ze Staré Paky z Podkrkonoší. Karel hodně cestoval byl v Holandsku, Berlíně. Karel po několika letech vandrování, se usadil v Hradci Králové, tenkrát v Husově ulici, kde mu nabídli převzít krámek. Přišla mu to jako dobrá nabídka. Takže v roce 1924 začal v Hradci Králové podnikat.

Díky své pili, poctivosti a schopnostem se velice rychle dostal do povědomí a získal renomé skvělého opraváře a restaurátora. Velice rychle si Karel získal celý tento region a po několika málo měsících to nebyl jen region, ale také začali hodně jezdit známý umělci z Prahy. V Hradci Králové tedy téměř zakotvil a od té doby tu jejich rodina působí už ve čtvrté generaci až dodnes.

Kromě houslařství v rodině, které trvá dodnes, nemají žádné zvláštní rodinné tradice, jen takové, které se dodržují i v jiných rodinách.

Člověk, který byl nebo je nejdůležitějším pro udržování těchto tradic je prý vždy ten, kdo je dominantní ve své době, takže za války to byl dědeček a po válce dědeček pomalu ustupoval a nastoupil jeho otec až do doby, než se Tomáš Pilař vrátil z vojny. Po vojně také začal pracovat, ale řekl by, že ten táta byl stále dominantnější osobou, do doby dokup mu nedošli síly.

Na otázky jestli se tradice přenesou někam dál v rodinně a jestli někdo mladší bude dědicem rodinných tradic jsem se dozvěděla, že to bude nejspíše jeho dcera Šárka Pilařová, která se tomu už začíná věnovat i s jejím manželem. Už prý jeho tatínek se snažil o předání zkušeností jak jemu, tak i jeho dětem. Takže pokračovat s největší pravděpodobností bude dcera Šárka.

Šlechtovi:

Na otázku co je rodinnou tradicí se mě dostalo této odpovědi:

„Rodinné tradice se dodržovaly vždy na vánoce, ať už jsem byla dítě a pokračujeme v tom i v mé rodině. Nekrájíme jablíčka, neodléváme olovo, prostě si ozdobíme stromeček den dva dny předem, sjedeme se celá rodina (což je 16 lidí), na Štědrý den máme kapra, řízky a salát a 25.12. jedeme k rodičům. A ještě jednu tradici máme - dodržujeme to již 19 let, každý rok slavíme 30.4. a opékáme prasátko - s rodinou a přáteli - schází se nás zhruba 40.“

Rozhovor jsem prováděla s paní Zdenou Šlechtovou manželkou pana Bohuslava Šlechty, který v roce 1991 v Hradci Králové založil autoškolu jako fyzická osoba, kdy autoškola nesla název Autoškola Bohuslav Šlechta. V roce 2000 se rozhodl založit s.r.o. a dnes nese název Autoškola Šlechta s.r.o.. Pan Bohuslav se věnuje mnoho věcem a má další společnost, přenechal tedy chod autoškoly na paní Zdeně.

Paní Zdena v autoškole pracuje už osm let jako administrativní pracovnice a občas jako uklízečka, když je potřeba něco uklidit.

Osobou, která je nejdůležitější pro udržování těchto tradic se vidí sama Zdena, říká: *„Hlavou každé rodiny je muž a žena krkem, který s ním hýbá. Tak je to i u nás. Většinu věcí zařizují já.“*

Ovšem na otázku, zda se jejich tradice přenesla někam dále, jsem dostala odpověď, že každý si odnese z domů, co se nám líbí a tak to udělala i její sestra, která slaví svátky podobným způsobem jako Zdena. Ale zda bude někdo dědicem rodinných tradic si netroufá říci. Nemůže ani posoudit, zda budou mít komu firmu předat, protože dcera je zdravotní sestra, která sice v autoškole vyučuje zdravotní vědu, ale jinak jde autoškola mimo ni a syn ještě studuje.

Ladýřovi:

Na otázku ohledně rodinných tradic jsem od pana Adama Záruby dostala odpověď: *„No tak určitě to je ta práce se dřevem, protože to je jako dlouhodobá záležitost. Je to vlastně jednak tou rodinnou tradicí, která sahá do toho počátku minulého století, ale třeba ještě tou činností v té druhé půlce 20.století, kdy vlastně můj otec vedl kroužek ochránců přírody-organizace ČSOP to je naše základní organizace, která tady funguje vlastně dodnes. Zabývala se péčí o zeleň, dělali jsme práce na různých kůrovcových kalamitách v Krkonoších, takže v této oblasti co je dřevo jakožto stromy, tak tím se zabýváme taky dlouhodobě. Je to od péče o stromy až po to zpracování dřeva, který pak přišlo po tom roce 1989, kdy se obnovila ta tradice.“*

Zakladatelem dřevozpracující dílny byl vlastně Josef Ladýř a jeho syn Karel Ladýř. Josef Ladýř je už pradědečkem mého respondenta Adama. Přibližně ve 40. letech se dílna stala jakýmsi družstvem. Nicméně potom jejich tradice byla přerušena, ale už v 50. letech a po roce 1989 se znovu začala jejich tradice v rodině obnovovat. Iniciativa o obnovení vzešla hlavně od sourozenců a dětí Karla Ladýře.

Rodinu charakterizoval jako běžnou dřevostavovskou rodinu, působící dlouhodobě v Malšovicích v Hradci Králové, kde dílna stála přibližně už od 20. let a stojí dodnes s rozdílem takový, že dnes je tam už autoservis a dílnu Zárubovi přestěhovali v roce 2007 do Bělečka. Jinak si Adam myslí, že rodina nebyla ničím výjimečná.

Nejdůležitějším člověkem pro obnovení a udržení tradic vidí Adam Záruba svého otce, který v podstatě sjednal po roce 1989 obnovu dílny. Proto si také myslí, že je jeho otec i dědicem rodinných tradic spolu s ním a jeho bratry. Jestli se tradice přenesla dál v rodině, tak o tom není pochyb, ale zda se ještě přenesla dál, to těžko soudit, protože bratři Adama Záruby sice děti mají, ale jsou ještě mladí, na to aby se vědělo zda budou pokračovat dál. Nejstaršímu je 10 let, takže opravdu těžko soudit, i když jisté seznamování se dřevem a celou problematikou probíhá.

Téma 2: Životní styl rodiny

V tomto okruhu šlo o zjištění zda měli v rodině nějaké sloužící, pomocnice nebo kuchařky. Zda jim s domácností někdo pomáhal nebo se o vše postarali sami, zajistili například nákupy, úklid nebo starost o děti.

Pilařovi:

Na otázku zda byli v rodině sloužící, pomocnice nebo kuchařky se mě dostalo této odpovědi: *„To ne. Jako po válce to ani tak nějak nebylo možný, ale je pravda, že dědeček, který teda měl s babičkou tu firmu, kdy děda pracoval na té dílně, dělal od rána do večera, o víkendech, vlastně pořád pracoval, tak babička vedla všechno ostatní.*

Vlastně byla v tom krámku, vyřizovala korespondenci, objednávala co bylo potřeba, komunikovala se zákazníky. Teprve v okamžiku, kdy k tomu dědeček byl nutný, tak za ním zašla a řekla o co se jedná a dědeček se rozhodl jestli k tomu půjde nebo ne, jenom nejbližší přátelé mohli do dílny. A samozřejmě v téhle situaci, kdy byli oba dva v krámě celý den, tak na domácnost nebyl čas. Takže měli nějakou hospodyně, která jim v té době s tou domácností pomáhala. To v té době bylo celkem normální, ten kdo na to měl a mohl si to dovolit, tak to jinak ani nešlo, protože nebyl ten čas.“

Na otázku kdo dělal pravidelné nákupy, uklízel a pral byla hodně podobná odpověď, kterou pan Tomáš vystihl už v první otázce. S tímto babičce pomáhala hospodyně, která se o tohle vše starala, když s dědečkem byli v krámku přes celý den.

Šlechtovi:

Paní Zdena na otázku, zda byli v rodině nějaké sloužící, pomocnice nebo kuchařky odpověděla následovně: *„V době, kdy se autoškola zakládala byly děti malé a já byla na mateřské dovolené. Manželovi jsem pomáhala po večerech a tak jsme nikdy neměli potřebu s výpomocí cizích lidí. O hlídání se podělila rodina.“*

Na druhou související otázku odpověděla, že o chod domácnosti se stará ona, že jde jen o správné rozvržení času, ale že někdy například s nákupem vypomůže manžel Bohuslav.

Ladýřovi:

Pan Adam na otázku zda jejich předci dříve měli pomocnice nebo kuchařky odpověděl následujícím způsobem: „*No tak to si myslím, že ne. Mám za to, že jak fungovali na tom venkově víceméně, což dříve ty Malšovice byli, tak asi ne. Vím, že to nebylo takový postavení a taková finanční situace aby si něco takového mohli dovolit. Co jsi vybavuji babičku, ta byla taková velice skromná, takže tam si to nedovedu představit určitě.*“

Na druhou otázku v tomto okruhu ohledně praní, uklízení a pravidelných nákupů odpověděl dost podobně, jako v první otázce a to tak, že všechny tyto práce si obstarávala sama babička, protože nikdo jiný tam na to nebyl.

Téma 3: Práce a povolání

V tomto třetím okruhu otázek jsem se ptala, co daní představitelé elit měli za své pravé povolání, v čem vynikali. Kolik měli podřízených v práci a jaké s nimi měl daný představitel vztahy a na jakém základě si podřízené vybíral. Ohledně vztahů se zaměstnanci, se také týkala otázka, jestli nějaký pracovní vztah přesáhl až do dlouhodobého přátelství.

Pilařovi:

Pan Tomáš na otázku, zda jeho dědeček měl nějaké podřízené a kolik jich asi bylo odpověděl takto: „*No měl asi čtyři učence, kteří se u něj pak vyučili a po vyučení u něj nějaký čas pracovali, někdo jen krátce, někdo déle a jinak spolupracoval se svým bratrem Bedřichem, kterej u něj dost let před válkou pracoval. Neuměl se tak ten bratr prosadit, byl rád, že to má bez starostí. Odpracoval si hodiny, dostal peníze a mohl si jít za zábavou, kdežto zodpovědnost vedl dědeček s babičkou. Jako podřízeností bych to nenazval, to byla rodina, ale pracoval u něj.*“

Dědeček byl výrobce houslí v hlavním povolání , takže vlastně houslař, odpověděl jeho vnuk Tomáš.

Se zaměstnanci prý vycházel asi jako každý zaměstnavatel. S učiteli měl vztah takový, že je stále něčemu učil i po škole, protože Pilařovi říkají, že se v tomto oboru stále má člověk co učit.

K výběru svých spolupracovníků asi nepřistupoval nijak zvláštně, museli mít vztah k houslařství a být vyučeni nejlépe u něho, aby věděl předem koho si přivede do dílny, protože do dílny nemohl kde kdo. Byl u něj právě vyučen i otec pana Tomáše.

Zda s učiteli a zaměstnanci přesahoval kontakt pracovní vztah si pan Tomáš nemyslí: *„S učiteli asi určitě ne, tam se to drželo na úrovni zaměstnavatele a zaměstnance, ale tak s tím bratrem, to byl taky pracovní vztah, i když to bylo v rodině. On samozřejmě musel být v roli zaměstnance se vším, co tehdy k tomu náleželo. Měl nějaký plat, to určitě dostával, ale bylo to pořád v rodině.“*

Jestli vzniklo mezi učiteli a panem Karlem dlouhodobé přátelství se také určitě říci nedá, ovšem jednoho opravdu šikovného chlapce si u sebe po nějakou dobu nechal, ale určitě to nebyl přátelský vztah, spíše pracovní vztah. Ale po válce, kdy nastoupili k vládě komunisti, tak bohužel už musel začít pracovat sám, byl vůbec rád, že ho nechali pracovat samostatně.

Šlechtovi:

Paní Zdena s otázkou kolik má podřízených, neměla vůbec problém, jen s tím rozdílem, že se jí nelíbilo slovo podřízených: „*Slovo podřízené se mi nelíbí. Mám dva zaměstnance a šest dalších učitelů zaměstnávám na dohodu (pracují u mě při svém zaměstnání v odpoledních hodinách a o víkendech), ale mluvím o nich jako o svých kolezích.*“

Paní Zdena, jak jsem zde už zmiňovala, je účetní s dalšími aktivitami, které k autoškole náleží, a to například: agenda, komunikace s úřady, údržba chodu kanceláře a pokud je potřeba umyje i okna.

Troufá si říci, že u nich ve firmě převládá přátelská atmosféra, nikdy s nikým neměla žádný konflikt a doufá, že to tak zůstane.

Spolupracovníky některé přebrala ještě po manželovi, jinak vybírá na základě životopisu.

Na otázku zda kontakt s nimi přesahuje pracovní vztah odpověděla, že určitě se s některými lidmi uvidí ráda i osobně. Jinak zda vzniklo dlouhodobé přátelství nemůže říci. Je zastáncem názoru, že přátelství je opravdu křehká věc a člověk těch správným přátel nemá mnoho, i když na jednu stranu může říci, že v práci asi jednoho opravdového přítele má a to je člověk, kterému může říci vše co jí trápí, když je jí zrovna těžko.

Ladýřovi:

Pan Adam trochu váhal u této otázky, ale myslím, že nakonec na ni odpověděl moc snaživě. Byla to otázka týkající se podřízených a jejich počtu: *„Tak určitě nějaké zaměstnance měl. Si pamatuji, když vyprávěla babička, tak tam měli nějaké zaměstnance, někteří byli dobrý a s některými byli starosti. Přesně nevím kolik jich bylo ale byli to jednotky, určitě ne desítky.“*

Původně pan Ladýř byl truhlář, což byla jeho profese a živnost, kterou poté předával dál.

Jak vycházel Karel Ladýř s podřízenými pan Adam moc netuší, ale troufá si říci, že ke svým zaměstnancům přistupoval jako obyčejný člověk, který nevyvolával žádné problémy.

Na otázku jak pan Ladýř přistupoval k výběru svých zaměstnanců se pan Adam pěkně rozpovídal a to asi následovně: *„Úplně obyčejným způsobem. Určitě v první řadě k tomu řemeslu musel mít člověk vztah, aby to nebyli jen lidi, kterým jde o to aby si odkroutili nějakou tu pracovní dobu, bez ohledu na to co dělají . Potom se řešilo a dodnes se asi řeší jaká je kvalita práce a nasazení k této práci. Dnes už potřebujeme vyloženě tesaře a truhláře, protože stavíme i roubené domy. Další věci k přijetí, jestli k tomu vůbec mají chuť a vlohy pracovat v tomto oboru.“*

V této rodině, žádné dlouhodobé přátelství nevzniklo, vše bylo na úrovni zaměstnance a zaměstnavatele, tudíž ani kontakt nepřesahoval pracovní vztah.

Téma 4: Zájmy a koníčky

V tomto okruhu otázek jsem se ptala, zda v jejich studiu bylo něco zajímavého nebo výjimečného. Další otázka se zabývala koníčků a zájmů představitele elity.

Pilařovi:

Pan Tomáš Pilař si na tyto otázky nevěděl rady a už vůbec ne s otázkou, co mohlo být zajímavého nebo výjimečného na studiu jeho dědy. Snad na otázku, jaké byli zájmy a koníčky Karla Pilaře bychom mohli vydedukovat z celkového rozhovoru. Koníčky a zájmy pana Karla byla samotná tvorba houslí, protože v dílně strávil nejvíce času. Určitě dalším koníčkem byl odpočinek na své chatě ve Staré Pace, kam jezdili o víkendech.

Šlechtovi:

Paní Zdena odpověděla na otázku zda v jejím studiu bylo něco zajímavého nebo snad výjimečného takto: „ *Mám ekonomickou školu a na tom není opravdu nic zvláštního. Když jsem se v roce 2006 rozhodla, že zastoupím manžela a půjdu dělat autoškolu, musela jsem si dodělat učitelský průkaz. Není to nic, co by trošku inteligentní člověk s maturitou nezvládl a ani nejsou žádné historky z natáčení.* “

Jinak mezi její koníčky a zájmy patří zahrada, tam si ze všeho nejradši „čistí hlavu“, i když jí z toho bolí ruce a záda. Dříve ráda šila a věnovala se i jiným ručním pracím, ale postupem času jak děti vyrostli, nějak tento koníček vymizel. Jak říká: „ *Já jsem vyrůstala za socialismu a tak šití byla vlastně nutnost, pokud jsem se chtěla trošku lišit.* “

Ladýřovi:

Pan Adam Záruba odpověděl na otázku, zda bylo něco zajímavého v dědečkově studiu velice jasně: „*Myslím, že určitě ne. Vyučil se tenkrát truhlářinu a nic víc, na tom asi zajímavého nic nebylo. Jsme opravdu obyčejní lidé, takže se učíme úplně stejně jako ostatní. Jinak bratr má vystudované umělecko-řemeslný zpracování dřeva. Takže ten je přímo v tomto oboru. Jinak já s druhým bratrem máme vystudovanou stavební fakultu, takže to taky úplně není v oboru, ale bratr právě projektuje ty dřevostavby, které stavíme.*“

I koníčky a zájmy si byl vcelku jistý. Dědečkovým koníčkem se do značné míry stala i jeho práce. Pan Adam si i také sám vzpomíná na to, že dědeček rád zpíval a věnoval se také aktivně včelaření, kterému se věnoval až do konce svého života.

Téma 5: Životní úroveň rodiny

V pátém okruhu otázek jsem se zajímala o životní úroveň rodiny a to jak rodina bydlela a kde bydleli. Zda měli doma auta, popřípadě kolik aut. Zajímalo mě také, jestli měli nějaké rekreační místo, kam jezdili nebo kam například jezdili na dovolené a s kým jezdili, jestli jezdili sami s rodinou nebo s přáteli.

Pilařovi:

Na otázku kde a jak bydlela jejich rodina jsem obdržela opravdu rozsáhlou odpověď: „*Téměř 70 let jsme měli tu dílnu na Dukelský, teď je tam nějaká cestovka u skleněné věže a od toho 24 roku tam děda přežil všechny doby, všechny režimy. Přežil Hitlera, přežil Stalina, Gotwalda, ale pak už jsme tam nepřežili tuhle krásnou dobu, po roce 89 když ten dům šel do restituce, tak do té rodiny těch restituentů se přiřazenil jeden horlivý soudruh, kterej tam bydlel a zkrátka v nás viděl nějaký kapitalisty, tak nás neměl rád. A v okamžiku kdy to dostali zpátky v nějakým 92 roce, tak nás tam odtamtud vyhodili vcelku rychle, což nebylo jednoduchý, protože přišli s tří měsíční lhůtou, která měla právní oporu. My jsme během tří měsíců to museli někam přestěhovat, tak jsme to přestěhovali do malého rodinného domku, co jsme měli. Vyklidil se obývací a tam jsme to všechno dali. Žili jsme ve dvou místnostech nahore. Tam jsme asi 3 roky přečkali a během tří let jsem postavil tohle na Zelený louce, speciálně to bylo plánovaný pro tenhle účel. Jsou tu vlastně prostory pro tu práci. Máme tady tuhle přijímací místnost, kde je zvýšený strop aby tady byla dobrá akustika. Je to všechno nezávisle na sobě. Prostě jsme to vymýšleli účelově s architektem pro tuhle práci.“*

V rodině Pilařových bylo i rekreační místo z rodiště dědečka a to ve Staré Pace, kam jezdili prakticky každý víkend. Měli krásný výhled na celý kraj, koukali na Lomnici a naproti měli hrad Kumburk. Pan Tomáš si vzpomíná, že na chatu jezdil jako malý kluk s babičkou a dědečkem a jak každé ráno koukal na nádraží, jak přijížděli a odjížděli vlaky.

Pilařovy na žádné dovolené nikdy nebyli, a to ani u moře. Jezdilo se jen na chatu do Staré Paky a to pro ně byla dovolená a odpočinek. Otec pana Tomáše také necestoval, ten si postavil chatu v lese u rybníka a tam trávil svoje volné chvíle, kam dnes ještě jezdí bratr pana Tomáše. Na chatu většinou jezdili sami, občas přijela teta pana Tomáše. Když už se začali pomalu rozrůstat, chata byla pro tolik lidí malá a tak se rozhodli postavit ještě jednu menší chatičku na svém pozemku.

Šlechtovi:

Paní Zdena byla stručnější s odpovědí, kde bydlí jejich rodina: „*Moje rodina bydlí ve vilce v Němčicích. Je to kousek do Hradce i do Pardubic a já mám úžasný výhled na Kunětickou horu.*“

Jelikož jejich rodina se zabývá výukou budoucích řidičů motorových vozidel, tak mě opravdu zajímalo kolik má taková rodina aut. Na tuto otázku jsem ani nepředpokládala, tak vysoký počet a to sedm, ovšem do toho prý nejsou započítána ještě auta na autoškolu. Paní Zdena se přiznala, že v rodině mají opravdu více aut než v jiných rodinách. Pan Bohuslav má dvě auta, jedno z toho je pracovní do lesa.

Šlechtovi mají také chalupu, ale nezbývá na ní mnoho energie a tak na chalupu jezdí hlavně dcera. Paní Zdena co nestihne kolem domu v týdnu musí dělat o víkendech, takže nezbývá na chalupu ani čas.

Na dovolené jezdí každý rok. Ještě před třemi lety jezdili dvakrát ročně, v zimě a v létě. Zimní dovolené zrušili, protože paní Zdena měla před třemi lety úraz na lyžích a od té doby na zimní dovolené nejezdí. Jinak o letních dovolených byli ve Francii, když děti byli malé, ale také v Řecku, kde se jim líbilo, ale moře nebylo pěkné na potápění a proto začali jezdit do Chorvatska. Mají motorový člun a brázdí s ním břehy Jadrana, jejich osazenstvo o dovolených se začíná měnit. Dříve jezdili s dětmi, dnes jsou to už vnoučata.

Ladýřovi:

Odpověď, kde bydleli předci pana Adama mě vůbec nezaskočil: „*Rodina jakože babička s dědou dříve bydleli tam na tom Náhoně v Malšovicích u té dílny. Pak samozřejmě, co se týče naší rodiny, tak maminka s tátou se osamostatnili a bydlí v Malšově Lhotě v Hradci. A dva bratři vlastně bydlí tady ve skanzenu.*“

Ladýřovi neměli podle pana Adama snad ani jedno auto, protože pro nákup auta v té době nebylo dostatek financí a kam se potřebovali dostat, tak se prý dostali pěšky.

Rekreační místo měli v Krkonoších na Pomezních boudách, ale v roce 1999 jí prodali, protože začali stavět pilu v Bělečku a tak na chalupu nebyl čas. Zároveň byli potřeba i peníze na další rozvoj firmy.

O dovolených jezdil dědeček s babičkou na chatu od Sokola, která byla v dost skromném duchu. Chata se nacházela v Orlických horách, kam jezdili s přáteli ze sdružení.

Téma 6: Kulturní tradice rodiny

V této části se zabývám otázkami, zda rodiny měli knihovny, jak velké byli nebo zda mají nějaké umělecké předměty nebo jestli mají přátele z uměleckých kruhů. A poslední otázka byla, zda chodili často do divadla nebo na koncerty.

Pilařovi:

Na otázku zda měli doma knihovnu a jak velkou knihovnu mi pan Tomáš odpověděl: *„Jo, no samozřejmě jsme měli a máme především , co se týče odborný literatury, to je knihovna unikátní pravděpodobně u nás nemá obdoby, i já jsem se snažil ve své době získat každou odbornou publikace, která se objevila a kterou jsem považoval za důležitou, takže v kanceláři je toho dost. Jsou tam obrazový dokumentace, který nejsou levný jo. Do toho musí dát člověk velký investice. Dneska už těch knih je tolik , že už nestíhám všechno sledovat.“*

Na otázku jestli mají umělecké nebo zajímavé předměty se mi dostalo, jak jsem předpokládala kladné odpovědi. Samozřejmě mají hodně takových předmětů hlavně ze svého oboru.

I přátel logicky mají v uměleckých kruzích dost, od dědečka až po pana Tomáše, který se s některými zná i osobně a mají spolu i přátelský vztah. Bylo to tak i za dědečka a bude to určitě pokračovat dál u dcery Šárky a jejího muže Pavla.

Na otázku zda chodí do divadla nebo koncerty a jak často, jsem také dostala velmi obsáhlou odpověď a to: *„Hodně. Chodit na koncerty je určitá taková společenská povinnost a samozřejmost. Můj dědeček nevynechal jedinej koncert, kterej se v Hradci konal a samozřejmě především, když tam byli nějaký houslisti, sólisti, tak vždycky za nima zašel, popovídal si, podíval se na nástroj a dneska těch koncertů je teda hodně, to už se špatně zvládá, každopádně tady v Hradci je Filharmonie, několik abonentních řad a nevím*

já za celý roky mám minimálně tři abonentní řady a znamená to někdy i dvakrát za týden koncert, v průměru určitě jednou za týden koncerty a do divadla chodíme taky, tady v poslední době ta scéna je taková avantgardní. Už za Morávka, teď za toho Drábka někdo k tomu vztah nezískal, znám lidi jako tady ve městě významný a říkají, to bylo strašný v půlce sem musel odejít, že jezděj do Pardubic do divadla, mají rádi prostě nějakou klasiku, kdežto mě nevadí trošku alternativní přístup. Rádi chodíme do divadla, téměř všechny inscenace jsme viděli.“

Šlechtovi:

Odpověď na otázku, zda má rodina Šlechtova knihovnu jsem nečekala: „*Upřímně já moc nečtu. Knihovnu samozřejmě máme, je tam zhruba 70 knih. Většinu chtěla koupit dcera, to je v rodině největší čtenář.“*

Vyloženě sbírku zajímavých předmětů nemají, ale z uměleckých mají dva obrazy. Ani přátelé z těchto kruhů žádné nemají a nikdo z rodiny se žádné umělecké činnosti nevěnuje.

Na otázku zda chodí do divadla nebo koncerty se mi dostalo už o něco širší odpovědi: „*Na koncerty téměř nechodím, ale divadla zpravidla jednou měsíčně. Miluji muzikály a protože to mi známí a rodina vědí, pod stromečkem vždy objevím nějaké vstupenky. Letos jsem byla na hře Jedlíci čokolády na Drákulovi a minulý týden na Postrachu Londýna.“*

Ladýřovi:

Pan Adam odpověděl na otázku ohledně knihovny takto: *„Tak knihovnu , nevím jestli by se tomu dala říkat knihovna, ale pár knih doma bylo. Většinou kupoval asi dědeček knihy o historii umění a tak. Takže do určité míry asi ano, ale nebylo to nic převratného. Některé knihy jsou tam i o umění, urbanismu a takovéhle věci .“*

Zajímavých předmětů mají ve skanzenu opravdu dost, ale nazvat uměleckými se neopovážil. Většinou to jsou věci denní potřeby, které ve skanzenu ukazují. Ohledně uměleckých předmětů si vzpomněl na obrazy, které byli vystavené za námi, od malíře Jaroslava Mrvy z Hradce Králové.

Z uměleckých kruhů se přátelí s rodinou Mrvových už od dob babičky a dědečka. Panuje mezi nimi už několik generací přátelství až do dnešní doby a byli by rádi, kdyby to takto pokračovalo dál.

Jinou uměleckou činností se v rodině nikdo nezabýval kromě řemesla, kterému se věnovali.

Na koncerty nebo do divadla se nechodilo, z důvodu časových možností.

Téma 7: Společenský, veřejný a politický život rodiny

V této části mě zajímalo zda se v rodině, někdy někdo věnoval aktivitě spojené s politikou nebo spolkem, sdružením, zda byli organizátoři nebo se pravidelně angažovali nebo jestli pravidelně chodil na schůze těchto organizací.

Pilařovi:

Na otázku jestli dědeček byl v nějakých spolcích, společenských nebo politických organizací mně pan Tomáš odpověděl takto: „*Politicky se nikdo v rodině neangažoval, ale samozřejmě byli v Sokole, to určitě. Táta pak, když se v 90. letech tady obnovilo Rotary hnutí a Rotary klub v Hradci, což tady fungovalo před válkou a byli tam významný představitelé různých oborů, třeba tam byl pan Petrof, byl tam Pilnáček, kterej tady měl továrnu na mejdla, kterej pak byl starostou. Prostě takovýhle osobnosti. Cílem Rotary je jakoby služba všemi směry, služba obci, služba povolání, služba mládeži. Ty lidi, který byli v nějakým postavení, tak vlastně si možná i často kompenzovali něco, že chtěli pomoci těm druhým, pomohli sami sobě významně, ale vnitřně pro svůj pocit, potřebovali taky aby pomohli těm druhým, tam byla velká příležitost. A zásada Rotary je, že se nikdy neřeší politika.*“

Tatínek se určitě musel nějakým způsobem v Rotary klubu angažovat, když byl jeho členem.

Na otázku zda zastupoval nějakou funkci v tomto klubu mně pan Tomáš popsal spíše hierarchii postavení v tomto klubu, ale vůbec mě to nevadilo, nakonec totiž dodal i svoji funkci: „*Rotary hnutí je celosvětová organizace, která má pevnou hierarchii, je to téměř jak armáda. Prostě od zhora se to člení. Rotary international, který má svoje vedení a to opravdu pořád rotuje. To není to, že by to teď měl jeden v rukou a vládnul, ale každý rok to má nového prezidenta, nový vedení, jen některý ty funkcionáři, tam zůstávají, ale to vedení se obměňuje a dělí se to na distrikty, kterých je několik tisíc, ta organizace má několik členů. Každý ten klub ve městě má zas svoje vedení a má svého prezidenta, křetej se každé rok mění, má svého sekretáře a pokladníka, každé je pověřené nějakou službou. Ten Rotary klub vlastně i ručí za ty mladý lidi, což je velká zodpovědnost. Tak já třeba teďka dělám sekretáře.*“

Jelikož má takovou funkci, tak na setkání musí pravidelně chodit, je to téměř jeho povinností. Ovšem určitě se nepovažuje za organizátora těchto sezení.

Na otázku zda je zasáhl nějak politický režim, mi odpověděl že do určité míry samozřejmě a proto, jelikož dědeček ani tatínek nebyli politicky aktivní a to znamenalo, že se snažili svoji práci dělat dobře a kvalitně. Režim, který v té době byl, tak neumožňoval přímí kontakt s cizinou, což bylo velkou nevýhodou v té době.

Šlechtovi:

Zda se paní Zdena věnuje nějaké organizaci nebo politice mi bylo odpovězeno: *„Politiku vůbec nemám ráda a nikdy jsem žádným členem nebyla . Vlastně jsem členem asociace autoškol.“*

Paní Zdena na vše okolo angažování se nebo organizování v čemkoli, souvisejícího s politikou nebo jinými sdruženími či organizacemi, odpověděla jednotnou odpovědí ne. Akorát na otázku zda jí nějak zasáhl politický režim mi odpověděla, že vyrůstala za socialismu a dnes je kapitalismus a že určitý rozdíl v tom vidí, ale stojí si za názorem, že komunisté na druhou stranu nedělali vše špatně, jak se dnes říká.

Ladýřovi:

Pan Adam odpověděl hodně podobně jako v minulých otázkách, ohledně organizací: „*Jak už bylo řečeno, byli členy tělovýchovné jednoty Sokol v Malšovicích s babičkou Marií Ladýřovou, kde se účastnili cvičebních a společenských aktivit. A v politice byla snad jen babička ve druhé polovině 20.století.*“

Babička byla členkou KSČ. Její členství v této politické straně bylo spíše motivováno snahou o zmírnění některých problémů s ohledem na budoucnost dětí. Vyloženě funkci ve straně asi neměla, bylo to pravdu jen kvůli dětem a aby pak nebyli kdekoliv problémy. Byla opravdu jen obyčejnou členkou. Ovšem organizátorkou určitě nebyla, ale na pravidelné setkání strany chodit občas musela.

Téma 8: Odměňování a kárání dětí v rodině

V tomto okruhu jsem se zajímala o dvě otázky a těmi jsou : jak se v rodině odměňují nebo kárají děti, když udělají něco neposlušného a naopak pokud udělají něco dobře.

Pilařovi:

K otázce jak se doma chválili či kárali děti mě poskytl pan Tomáš opět rozsáhlou odpověď: „*No ono se moc nechválilo, spíš se káralo. Můj táta, ten byl jako extrémně vysazenej na dochvilnost, to znamená, pokud by jste si s nim dala někde sraz, tak pokud jste přišla o minuty pozdějc, tak už by jste to odskákala. Zrovna tak, když sem se učil, když jsem měl dělat od sedmi, tak to znamenalo přijít o pět minut dřív, tak abych v sedm hodin seděl u toho ponku a už vlastně pracoval.*“

A spousta lidí si v tomhle směru s ním užilo a dneska na to vzpomínaj s úsměvem, ale to jako samozřejmě poctivost v práci i v životě, to i ten dědeček to byl člověk, kterej prostě nesnášel jakýkoliv podrazy nebo prostě nepoctivost, on vlastně celý život pracoval poctivě od rána do večera a považoval to za normální a samozřejmí.

Šlechtovi:

Paní Zdena odpověděla na otázku ohledně výchovy takto: „Dokud byly děti malé, motivovali jsme je různými sliby a přísliby. Nikdy jsem je neuplácela za známky ani žádný výkon. Pochvala stačila. Za lumpárny je to asi všude stejné. Člověk vyžaduje určitou poslušnost. Fyzické tresty nepreferuji, většinou stačí zvýšit hlas.“

Paní Zdeně jsem položila ještě otázku jaké vztahy má její rodině k ostatním lidem, když pracuje s lidmi. Odpověděla mi, že se snaží být kamarádská a pomáhá druhým lidem pokud to jen trochu jde a k tomu vede i své děti.

Ladýřovi:

Odpověď na tuto otázku u pana Záruby byla tato: „Tak asi za práci se odměňovalo, když se dělala kvalitně, to bylo zásadní. Jinak si myslím, že to není ničím výjimečný. Káralo se za běžné věci, za co se kárá i dnes. Když někdo zlobí nebo lže. Nebo se nedělala práce tak jak měla.“

Téma 9: Vztah k víře

V tomto posledním okruhu otázek mě zajímalo, jaké mají rodiny vztah k víře, zda jsou například věřící v Boha.

Pilařovi:

Pan Tomáš odpověděl: *„Byli to normální katolíci. Mám pocit, že ani ten dědeček do toho kostela nijak pravidelně nechodil, ale rozhodně bych je nenazval ateisty, to ne. Táta určitě do kostele nechodil, to vím, ale taky neprosazoval žádné ateistické názory. Já třeba, ač taky nejsem praktikující katolík, tak to beru především jako nějakou zásadu v životě, kterou jsem ochotnej dodržovat aniž bych potřeboval se chodit vyspovídat, aniž bych potřeboval odpustky. To desatero je nějakou tradicí tady evropskou, kterou spousta lidí, který do toho kostela choděj, tak s tím mají stejně velký problémy. Takže jestli do toho kostela někdo chodí nebo nechodí, nevypovídá nic o jeho morálce.“*

Šlechtovi:

Paní Zdena odpověděla: *„V Boha nevěřím a náboženství mě v určité míře děsí. Například Muslimové - těch se snad i bojím. Víru v boha nikomu neberu, je to asi věc východy. Věřícího v rodině nikoho nemáme.“*

Ladýřovi:

Pan Adam odpověděl: *„No myslím, že babička, když byl čas, do kostela zašla, ale nebylo to určitě v nějaký přehnaný míře. Tady z nás, není určitě nijak nábožensky založenej nikdo. Spíš dneska už k tomu máme negativní vztah.“*

Závěr

Cílem této bakalářské práce je úspěšnost rodinných strategií v mezigeneračním předávání prestižního sociálního statusu. Ke splnění tohoto cíle jsem musela zpracovat genealogii rodin, vlastně tří hradeckých rodin, které jsem vybrala na základě knih a článků. Jedná se tedy o rodinu Šlechtovu, Pilařovu a Ladýřovu. Samozřejmě bylo provedení analýzy jejich výpovědí z mého výzkumného šetření. Celkově se výsledky analýzy od sebe trochu liší, ale v jádru zůstávají stejné, protože ve všech rodinách proběhlo předání vysoké sociální pozice úspěšně. Zakladatelé firem byli podnikatelé, kteří se zasloužili o rozkvět Hradce Králové ve 20. století a jejich potomci se v tom snaží pokračovat i v současnosti. Liší se z mého pohledu jenom rodinnými zvyklostmi, protože každý z mých respondentů a snad i jeho rodina se řídí poněkud odlišnými pravidly převzatými od svých předků. Většina potomků významných podnikatelů podniká ve stejných nebo podobných oborech, jako jejich předkové. Předkové byli pro ně vzorem a výchovou jim předali hodnoty a vzory jednání, které nabyli ve svých pozicích. Když jsem sledovala jejich tváře, připadali mě opravdu šťastné, vyrovnané a sebejisté. Určitou sebejistotu musí každý podnikatel v sobě uchovávat, aniž by chtěl, protože bez toho by se neudržel na trhu. Charakteristickými rysy těchto tří rodin je určitě pevný rodinný kruh a obrovská soudržnost v rodině. Všechny rodiny mají své tradice, které dodržují dodnes. Těmito tradicemi viděli zástupci většinou samotné podnikání v oboru, v kterém jejich předci začali nebo tradice, které se týkají svátků a oslav.

Sociální život a životní styl těchto rodin je velice časově náročný už od začátků jejich podnikání, proto se většina nedostala ani na dovolenou, kvůli časovým možnostem a dalším omezením pramenícím ze zaměstnání. Většina z nich neměla takový počet zaměstnanců, aby si mohli dovolit

opustit podnik. Své podniky většinou vedli v rodinném stylu, a proto bylo těžké podnik opustit. Myslím, že někteří majitelé měli co dělat, aby své podniky udrželi až do současnosti.

Někteří se museli o svůj majetek „poprat“ aby mohli pokračovat v podnikání po roce 1989. Přesvědčila jsem se, že podnikání není a nebyl žádný med. Obdivuji a „smekám“ před rodinami, které to dotáhli takto daleko ve svých oborech a jiným bych přála, pokud to jen trochu bude možné, aby se snažili udržet si chod podniku a udělali ze svého podnikání rodinnou tradici, která bude dělat radost všem okolo.

Tato práce mě bavila, určitě byla zajímavá ze všech pohledů, jak z hlediska provádění rozhovorů, kde jsem si mohla vyzkoušet roli výzkumníka, tak i z hlediska informací, které jsem se dozvěděla. Ze začátku jsem se obávala, zda seženu alespoň nějaké podnikatele s rodinnou tradicí a jak to vše bude probíhat, ale nakonec musím říci, že vše dopadlo nad má očekávání. Tímto bych chtěla poděkovat i mým respondentům, kteří si na mě udělali čas a pomohli mě se zpracováním této bakalářské práce.

Použitá literatura a zdroje

ŠTAIF, Jiří. *Moderní podnikatelské elity - metody a perspektivy bádání*.

Praha: Dokořán, 2007, 439 s. ISBN 978-80-7363-153-6.

MILLS, C. *Mocenská elita*. 1. vyd. Přeložil František Kejdana. Praha:

Orbis, 1966, 500 s.

JODL, Miroslav. *Teorie elity a problém elity: příspěvek k dějinám a*

problematice politické sociologie. 2. vyd., v Victoria Publ. 1. vyd. Praha:

Victoria Publishing, 1994, 156 s. ISBN 80-85605-94-5.

FRIČ, Pavol. *Vůdcovství českých elit*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 296 s.

ISBN 978-80-247-2563-5.

KREUZIGEROVÁ, Pavla a Marek ŠKORVAGA. J. Štaif (ed.) / *Moderní*

podnikatelské elity (Recenze). ČLOVĚK: Časopis pro humanitární a

společenské vědy. 15.12.2007, č. 9.

NĚMEČEK, Jiří. *Historie a současnost podnikání v Hradci Králové*. 1.

vyd. Pardubice: Pegas, 1998, 323 s.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3.

vyd. Praha: Portál, 2012, 407 s. ISBN 978-80-262-0219-6.

Obrázky

Č. 1.1- <http://www.petrof.cz/historie.html>

Č. 1.2- <http://zpravy.hradeckralove.cz/novakovy-garaze-maji-znovu-ozit-15271/>

-Přílohy-

Příloha A- scénář rozhovoru

Příloha B- přepis rozhovoru s Tomášem Pilařem

Příloha C- strom kódů

Příloha A,

Scénář rozhovoru

Rozhovor je zaměřen na následující základní okruhy:

B1: Rodina a rodinné tradice. Jak by respondent charakterizoval rodinu svého původu? Co pro ni bylo charakteristické? Co bylo „rodinnou tradicí?“ Která osoba v rodině byla nejdůležitější pro udržování rodinných tradic? Přenesla se určitým způsobem tato tradice do rodiny respondenta nebo do rodin jeho/její sourozenců? Dá se o některém z mladších členů říct, že je „dědicem rodinných tradic?“

B2: Životní styl rodiny. Dělbá povinností v rodině původu – byl, byli v rodině sloužící, pomocnice, kuchařky? Kdo pečoval o děti – jenom matka, nebo i vychovatelka? Kdo uklízel, pral, dělal pravidelné nákupy?

B3: Práce, povolání nejvýznamnějšího člena rodiny původu (představitel elity) – jeho hlavní povolání, čím se zabýval. Jaké měl podřízené a kolik jich bylo? Jak vycházel se zaměstnanci? Jak přistupoval k výběru svých spolupracovníků? Přesahovaly kontakty s nimi pracovní vztah? Vzniklo díky těmto vztahům i dlouhodobé přátelství?

B4: Vzdělávání a zájmy, koníčky nejvýznamnějšího člena rodiny původu (představitel elity). Jak probíhalo jeho vzdělávání, bylo v něm něco výjimečné, zajímavé. Jaké měl zájmy a koníčky? (Umělecké, sportovní, společenské, cestovatelské apod.)

B5: Životní úroveň, materiální standard rodiny. Bydlení – kde a jak bydleli. Měli služebnictvo, jedno nebo více aut. Druhé – letní a rekreační bydlení. Co dělali o dovolené, o prázdninách. Jezdili na dovolené sami nebo s přáteli, kam?

B6: Vztah ke kultuře a kulturní tradice rodiny. Měli knihovnu, jak velkou? Měli sbírky uměleckých nebo zajímavých předmětů? Měli přátele, známé z

„uměleckých kruhů?“ Věnoval se někdo z rodiny umělecké činnosti aktivně? Jak často chodili do divadla, na koncerty?

B7: Společenský, veřejný a politický život rodiny a jejich členů. V jakých spolcích, společenských nebo politických organizacích byl členem, angažoval se příslušník elity? Jaká byla jeho politická orientace? Zastával v těchto organizacích i nějakou funkci? Chodil pravidelně na schůze nebo setkání? Byl organizátorem jejich činnosti?

B8: Co se v rodině cenilo, za co se odměňovalo a za co káralo? Jaké chování, způsoby, vztahy k jiným lidem? Jakými způsoby se v rodině odměňovalo a káralo děti?

B9: Vztah k víře a náboženství, jak by se dal charakterizovat?

Příloha B,

Rozhovor s Tomášem Pilařem

K: Dobrý den, ráda bych se Vás teď zeptala zda souhlasíte s nahrávkou našeho rozhovoru a se zpracováním tohoto rozhovoru do mé bakalářské práce?

P: Ano, souhlasím.

K: Na začátek bych se chtěla zeptat, kdo založil Vaši houslařskou dílnu?

P: Tak tady v Hradci to byl můj dědeček Karel Pilař. Po letech vandrování, jak to tehdy bylo zvykem, se usadil tady v Hradci a měl tady nabídku převzít krámk na Dukelský, nebo tehdy to byla Husova, bylo to centrum, byla to spojnice mezi nádražím a centrem. Bylo to tenkrát Pražský předměstí jako samostatná obec, to znamená ta Husova, to byla hlavní třída toho Pražského předměstí a to se mu zdálo jako dobrá příležitost, protože on pocházel tady z kraje ze Staré Paky z Podkrkonoší. Poté co byl v Holadsku, Berlíně tak se chtěl v tomhle kraji usadit, měl to blízko do té Paky, bylo tam i dobrý vlakový spojení, takže v tom 24 roce tady v Hradci začal. Díky své takové jako pílí, poctivosti, schopnostem, tak se velice rychle tabloval, získal renomé skvělého restaurátora, opraváře. Stavěl krásný nové nástroje, takže on si velice rychle získal celý tenhle region, postupně jezdili i z Prahy známý umělci, takže jako v tom Hradci téměř zakotvil a od té doby ta naše rodina tady působí až do dneška, vlastně už ve 4. generaci, teď to po mě dělá už dcera Šárka. Je tu určitá naděje, že to bude pokračovat. Protože to je práce, která potřebuje stálé zázemí ve vybavení v materiálu. Je to škoda, když se to nevyužije, ale samozřejmě všechno má svůj začátek a všechno má svůj konec.

K: Děkuji. Chtěla bych aby jste představil a charakterizoval svoji rodinu?

P: No charakteristický bylo to zaujetí pro tu práci. Vlastně jak dědeček tak otec všechno přizpůsobovali tomu rozvoji té práce ve firmě. Dědeček před

tou válkou, měl prodej, krámkem měl i učně a měl i nějaký ty pomocníky. Po válce to už moc nešlo. Byli jsme vůbec rádi, že můžeme pracovat, takže tatínek, jak byla příležitost, tak se účastnil všech soutěží houslařských, sbíral zkušenosti kde se dalo a dokázal to co dědeček vybudoval tady v regionu, tak táta dokázal prosadit díky úspěchu v těch soutěžích, vlastně v celém světě. Stavěl nástroje do celého světa a samozřejmě to bez toho zaujetí bez toho eutuziasmu nelze. Takže se to víceméně vše točí kolem té práce v houslařství.

K: Co bylo „rodinnou tradicí“?

P: Tak to vám asi jednoduše odpovím, to bude to naše houslařství. Ale jinak jestli myslíte něco co se dodržuje, tak to o ničem nevím, asi tak podobně jako v jiných rodinách.

K: Která osoba byla nejdůležitější pro udržování těchto rodinných tradic?

P: Tak asi vždycky ten, kdo byl v té době dominantní, takže za války to byl dědeček, po válce děda už ustoupil a prosadil se otec až do doby, než jsem se vrátil z vojny, pak jsem pracoval taky, ale řekl bych, že ten táta byl tou důležitější dominantní osobou, až do doby než mu došli síly.

K: Přenesla se tato tradice ve Vaší rodině někam dál, třeba do rodin Vašich dětí/sourozenců?

P: Určitě se přenesla k mladejm, co nastoupí snad jednou po mě. Už v tom trošku jsou, už můj tatínek se věnoval tomu, aby to ovládal někdo další a předával zkušenosti, jak mě, tak už mým dětem, když byli menší.

K: Dá se říct, že někdo mladší bude „dědicem rodinných tradic“?

P: Myslím si a doufám, že to bude dcera Šárka s jejím manželem, zatím proto má největší předpoklady.

K: Byli v rodinně někdy nějaké sloužící, pomocnice, kuchařky nebo třeba vychovatelky pečující o děti?

P: To ne. Jako po válce to ani tak nějak nebylo možný, ale je pravda, že dědeček, který teda měl s babičkou tu firmu, kdy děda pracoval na té dílně, dělal od rána do večera, o víkendech, vlastně pořád pracoval, tak babička vedla všechno ostatní. Vlastně byla v tom krámku, vyřizovala korespondenci, objednávala co bylo potřeba, komunikovala se zákazníky. Teprve v okamžiku, kdy k tomu dědeček byl nutný, tak za ním zašla a řekla o co se jedná a dědeček se rozhodl jestli k tomu půjde nebo ne, jenom nejbližší přátelé mohli do dílny. A samozřejmě v téhle situaci, kdy byli oba dva v krámkě celý den tak na domácnost nebyl čas. Takže měli nějakou hospodyně, která jim v té době s tou domácností pomáhala. To v té době bylo celkem normální, ten kdo na to měl a mohl si to dovolit tak to jinak ani nešlo, protože nebyl ten čas.

K: Kdo pral, uklízel nebo dělal pravidelné nákupy?

P: Tak to před tou válkou dělala ta hospodyně, kterou tam měli na tyhle věci, protože to babička časově nestíhala.

K: Můžu se zeptat jaké bylo hlavní povolání představitele elity?

P: Hlavní povolání? Tak byl to výrobce houslí, houslař teda.

K: Měl nějaké podřízené? A kolik jich bylo?

P: No měl asi čtyři učence, kteří se u něj pak vyučili a po vyučení u něj nějaký čas pracovali, někdo jen krátce, někdo déle a jinak spolupracoval se svým bratrem Bedřichem, kterej u něj dost let před válkou pracoval.

Neuměl se tak ten bratr prosadit, byl rád, že to má bez starostí. Odpracoval si hodiny, dostal peníze a mohl si jít za zábavou, kdežto zodpovědnost vedl dědeček s babičkou. Jako podřízeností bych to nenazval, to byla rodina, ale pracoval u něj.

K: Jak vycházel se zaměstnanci?

P: Určitě jako každéj druhej zaměstnavatel. S učenci byl ve vztahu asi takovým, že je stále něčemu učil, i když byli po škole, protože, člověk se neustále má co v tomhle oboru učit.

K: Jak přistupoval k výběru svých spolupracovníků?

P: Asi nijak zvláštně, museli mít vztah k houslařství, být vyučeni a nejlépe u něho, aby věděl už předem koho si do dílny přivede, protože tam nemohl kde kdo. A vlastně mezi ty učence patřil i můj táta, ten se taky učil u dědy.

K: Přesahoval kontakt s nimi pracovní vztah?

P: S učenci asi určitě ne, tam se to drželo na úrovni zaměstnavatele a zaměstnance, ale tak s tím bratrem, to byl taky pracovní vztah, i když to bylo v rodině. On samozřejmě musel být v roli zaměstnance se vším, co tehdy k tomu náleželo. Měl nějaký plat, to určitě dostával, ale bylo to pořád v rodině.

K: Vzniklo díky těmto vztahům i dlouhodobé přátelství?

P: Pak u něj delší dobu zůstal jenom jeden, kterej byl šikovnej, pracoval jako velice rychle a přitom dobře. Byl velice schopnej, tak toho si skutečně nechal delší dobu, ale přátelství se tomu asi říkat úplně nedalo, bylo to spíš o té práci. Ale po válce v okamžiku, kdy to tady převzali komunisti, tak nemohl nikoho zaměstnávat. Byl rád, že ho nechali samostatně pracovat, bylo to složitý.

K: Kde a jak bydlela vaše rodina?

P: Téměř 70 let jsme měli tu dílnu na Dukelský, teď je tam nějaká cestovka u skleněné věže a od toho 24 roku tam děda přežil všechny doby, všechny režimy. Přežil Hitlera, přežil Stalina, Gotwalda, ale pak už jsme tam nepřežili tuhle krásnou dobu, po roce 89 když ten dům šel do restituce, tak do té rodiny těch restituentů se přiženil jeden horlivý soudruh, kterej tam bydlel a zkrátka v nás viděl nějaký kapitalisty, tak nás neměl rád. A v okamžiku kdy to dostali

zpátky v nějakým 92 roce, tak nás tam odtamtud vyhodili vcelku rychle, což nebylo jednoduchý, protože přišli s tří měsíční lhůtou, která měla právní oporu. My jsme během tří měsíců to museli někam přestěhovat, tak jsme to přestěhovali do malého rodinného domku, co jsme měli. Vyklidil se obývací a tam jsme to všechno dali. Žili jsme ve dvou místnostech nahore. Tam jsme asi tři roky přečkali a během tří let jsem postavil tohle na Zelený louce, speciálně to bylo plánovaný pro tenhle účel. Jsou tu vlastně prostory pro tu práci. Máme tady tuhle přijímací místnost, kde je zvýšený strop aby tady byla dobrá akustika. Je to všechno nezávisle na sobě. Prostě jsme to vymýšleli účelově s architektem pro tuhle práci.

K: Měla Vaše rodina nějaké druhé bydlení, např: rekreační místo?

P: Tak jo, dědeček, který byl z té Staré Paky, tak tam měl chatu na krásném místě, kam jezdil každé víkend prakticky. Každý pátek se sbalili a v neděli odpoledne se vraceli, bylo dobré to spojení mezi Starou Pakou a Hradcem. Ve Starý Pace bylo velké nádraží, kde se jezdilo asi na pět směrů. A oni tam vlastně měli krásně tu chatu ve snahu, koukali na celej kraj , na tábor do Lomnice a naproti Kumburk. Já jsem tam jezdil jako kluk s babičkou a dědečkem na víkend občas. Vždycky jsem ráno koukal na to nádraží, jak tam jezdili ty vlaky, protože tenkrát jich jezdilo o dost víc než dneska. Takže tam jezdil celý život.

K: Co dělal představitel elity o dovolených, o prázdninách?

P: On vlastně na žádné dovolené nejezdil. Nikde nebyl, nikdy nebyli u moře. Vlastně kam jezdili tak to byla ta chata v Pace. To táta, ten taky necestoval, ten si postavil chatu v lese u rybníka, tam teď ještě jezdí bratr a to byli dovolený.

K: Jezdili na dovolené s přáteli nebo sami?

P: To ne. Tam jezdil jenom s tou babičkou a se svojí rodinou, jezdila tam hodně jeho dcera, táta ten tam nejezdil ale dcera, že jo, moje teta, tam jezdila s rodinou, tak pak když už jich bylo moc ,tak pak na tom poměrně

velkým pozemku si postavili ještě jednu malou chatičku, kde teda ta dcera s rodinou byli , když přijeli.

K: Měla Vaše rodina doma knihovnu? Jestli ano, jak velkou?

P: Jo, no samozřejmě jsme měli a máme především , co se týče odborný literatury, to je knihovna unikátní pravděpodobně u nás nemá obdoby, i já jsem se snažil ve svý době získat každou odbornou publikace, která se objevila a kterou jsem považoval za důležitou, takže v kanceláři je toho dost. Jsou tam obrazový dokumentace, který nejsou levný jo. Do toho musí dát člověk velký investice. Dneska už těch knih je tolik , že už nestíhám všechno sledovat.

K: Měli jste sbírky uměleckých nebo zajímavých předmětů?

P: Tak určitě, že jo. Hlavně z tý naší větve, takže co se týče houslí a toho všeho okolo, je toho tady dost, to můžete vidět i tady v téhle místnosti.

K: Měli/Máte známe nebo přátelé z „uměleckých kruhů“ ?

P: Tak logicky, těch přátel ve všech generacích, od dědečka až po mě je spousta a samozřejmě se znám s většinou těch umělců. Aspoň v mé generaci se za ten život s nima člověk potká a s některýma člověk získá bližší vztah, někteří jsou blízkými přáteli, to je samozřejmí, měl to tak i dědeček, budou to mít a mají už mladý Šárka s Pavlem. Tak už oni mají přátelé ve svý generaci, tak se ty přátelství navazují snáz.

K: Věnuje se umělecké činnosti někdo z rodiny?

P: Tak ona to je umělecká činnost, takže tak nějak všichni se do toho zatím zapojují.

K: Jak často chodíte do divadla, na koncerty?

P: Hodně. Chodit na koncerty je určitá taková společenská povinnost a samozřejmost. Můj dědeček nevynechal jedinej koncert, kterej se v Hradci konal a samozřejmě především, když tam byli nějaký houslisti, solisti, tak

vždycky za nima zašel, popovídal si, podíval se na nástroj a dneska těch koncertů je teda hodně, to už se špatně zvládá, každopádně tady v Hradci je Filharmonie, několik abonentních řad a nevím já za celý roky mám minimálně tři abonentní řady a znamená to někdy i dvakrát za týden koncert, v průměru určitě jednou za týden koncerty a do divadla chodíme taky, tady v poslední době ta scéna je taková avantgardní. Už za Morávka, teď za toho Drábka někdo k tomu vztah nezískal, znám lidi jako tady ve městě významný a říkají, to bylo strašný v půlce sem musel odejít, že jezdějí do Pardubic do divadla, mají rádi prostě nějakou klasiku, kdežto mě nevádí trošku alternativní přístup. Rádi chodíme do divadla, téměř všechny inscenace jsme viděli.

K: V jakých spolecích, společenských nebo politických organizacích byl členem?

P: Politicky se nikdo v rodině neangažoval, ale samozřejmě byli v Sokole, to určitě. Táta pak, když se v 90. letech tady obnovilo Rotary hnutí a Rotary klub v Hradci, což tady fungovalo před válkou a byli tam významní představitelé různých oborů, třeba tam byl pan Petrof, byl tam Pilnáček, kterej tady měl továrnu na mejdla, kterej pak byl starostou. Prostě takovýchle osobností. Cílem Rotary je jakoby služba všemi směry, služba obci, služba povolání, služba mládeži. Ty lidi, který byli v nějakém postavení, tak vlastně si možná i často kompenzovali něco, že chtěli pomoci těm druhým, pomohli sami sobě významně, ale vnitřně pro svůj pocit, potřebovali taky aby pomohli těm druhým, tam byla velká příležitost. A zásada Rotary je, že se nikdy neřeší politika.

K: Angažoval se ?

P: Tak musel nějakým způsobem se angažovat.

K: Zastupoval v těchto organizacích i nějakou funkci?

P: Rotary hnutí je celosvětová organizace, která má pevnou hierarchii, je to téměř jak armáda. Prostě od zhora se to člení. Rotary international, který má

svoje vedení a to opravdu pořád rotuje. To není to, že by to teď měl jeden v rukou a vládnul, ale každý rok to má nového prezidenta, nové vedení, jen některý ty funkcionáři, tam zůstávají, ale to vedení se obměňuje a dělí se to na distrikty, kterých je několik tisíc, ta organizace má několik členů. Každý ten klub ve městě má své vedení a má svého prezidenta, krotí se každé rok mění, má svého sekretáře a pokladníka, každé je pověřené nějakou službou. Ten Rotary klub vlastně i ručí za ty mladé lidi, což je velká zodpovědnost. Tak já třeba teďka dělám sekretáře.

K: Chodíte pravidelně na schůze nebo setkání těchto organizací?

P: Ano chodím, musím, mám tam tu funkci, takže musím, jinak by to nešlo.

K: Jste organizátorem těchto akcí?

P: Organizátorem asi určitě ne.

K: Zasáhl Vás politický režim, případně jak?

P: Tak zasáhl. Tak jak jsem říkal, mi jsme se nikdy politicky neangažovali, to znamená, děda i táta se snažili především dělat co nejlíp svoji práci a byli jsme rádi, že tu práci můžeme dělat a samozřejmě, že to přinášel ten režim, kterej omezoval různé svobody pohybu a tak dále. To znamenalo to, že jsme neměli přímý kontakt s cizinou.

K: Za co se v rodině cenilo? Za co se odměňovalo? A za co naopak káralo?

P: No ono se moc nechválilo, spíš se káralo. Můj táta, ten byl jako extrémně vysazenej na dochvilnost, to znamená, pokud by jste si s ním dala někde sraz, tak pokud jste přišla o minuty později, tak už by jste to odskákala. Zrovna tak, když sem se učil, když jsem měl dělat od sedmi, tak to znamenalo přijít o pět minut dřív, tak abych v sedm hodin seděl u toho ponku a už vlastně pracoval. A spousta lidí si v tomhle směru s ním užilo a dneska na to vzpomínají s úsměvem, ale to jako samozřejmě poctivost v práci i v životě, to i ten dědeček to byl člověk, kterej prostě nesnášel

jakýkoliv podrazy nebo prostě nepodctivost, on vlastně celej život pracoval poctivě od rána do večera a považoval to za normální a samozřejmí.

K: Jak by se dal charakterizovat Váš vztah k víře a náboženství v rodině?

P: Byli to normální katolíci. Mám pocit, že ani ten dědeček do toho kostela nijak pravidelně nechodil, ale rozhodně bych je nenazval ateisty, to ne. Táta určitě do kostele nechodí, to vim, ale taky neprosazoval žádné ateistické názory. Já třeba, ač taky nejsem praktikující katolík, tak to беру především jako nějakou zásadu v životě, kterou jsem ochotnej dodržovat aniž bych potřeboval se chodit vyspovídat , aniž bych potřeboval odpustky. To desatero je nějakou tradicí tady evropskou, kterou spousta lidí, který do toho kostela choděj, tak s tím mají stejně velký problémy. Takže jestli do toho kostela někdo chodí nebo nechodí, nevypovídá nic o jeho morálce.

K: Tak to by bylo ode mě vše, moc Vám děkuji za Váš čas , chtěl byste něco dodat?

P: Ne, nic k tomu nepotřebuju dodat, snad jen ať se Vám dílo podaří.

Příloha C,

Strom kódů

Rodina a tradice

- charakteristika rodiny
- rodinná tradice
- přenesení tradice

Životní styl rodiny

- péče o domácnost
- péče o děti
- sloužící

Práce a povolání

- hlavní povolání představitele
- zaměstnanci
- výběr zaměstnanců
- pracovní vztah

Zájmy a koníčky

- vzdělání
- zájmy

Životní úroveň rodiny

- bydlení
- rekreační místo
- auta

- dovolená

Kulturní tradice rodiny

- knihovna
- sbírky
- přátelé umělci
- umělecká činnost
- kulturní akce

Společenský život

- spolky, organizace
- politická orientace
- angažovanost
- zásah politickým režimem

Výchova dětí

- výchova
- odměny
- kárání
- vztah k lidem

Víra a náboženství

- vztah k víře
- aktuální stav